

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie

LWA.410.17.3.2023

Pan
Marcin Brud
Prezes Sądu Rejonowego w Legionowie
Sąd Rejonowy w Legionowie
ul. Sobieskiego 47
05-120 Legionowo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/030 Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Rejonowy w Legionowie ¹ , ul. Sobieskiego 47, 05-120 Legionowo
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marcin Brud, Prezes Sądu Rejonowego w Legionowie ² od 28 grudnia 2017 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań Prezesa Sądu w zakresie: <ul style="list-style-type: none">– zapewnienia funkcjonowania kontroli zarządczej i sprawowania nadzoru administracyjnego nad sądami;– zapewniania warunków do sprawnego realizacji zadań sądu, w tym związanych z organizacją sądów powszechnych, obsadą kadrową.
Okres objęty kontrolą	1 stycznia 2018 r. – 30 czerwca 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie, o ile mają one związek z kontrolowaną działalnością ³
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Bartosz Pomykała, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/137/2023 z 16 czerwca 2023 r.;2. Rafał Sowa, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/136/2023 z 16 czerwca 2023 r.;3. Sławomir Nowak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/135/2023 z 16 czerwca 2023 r. <p>(akta kontroli tom 1 str. 1-3)</p>

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Prezes Sądu prawidłowo realizował w ramach swoich kompetencji zadania związane z zapewnieniem funkcjonowania kontroli zarządczej⁶ w Sądzie Rejonowym, jednak nie doprowadziły one do osiągnięcia wszystkich zaplanowanych celów, w tym w szczególności *poprawy sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego*.

W okresie objętym kontrolą Prezes Sądu Rejonowego określał cele, mierniki i zadania w Planach działalności, zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady kaskadowania celów wskazywanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie i Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie. Dokonywał analizy ryzyk związanych z realizacją planów działalności, a jej wyniki, w tym zidentyfikowane kluczowe ryzyka związane głównie z niedostosowaniem obsady kadry urzędniczej do obciążenia sądu oraz podejmowane w ich przypadku działania przedstawiał Prezesowi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga.

Prowadzony przez Prezesa Sądu Rejonowego wewnętrzny nadzór administracyjny dotyczył zadań związanych z realizacją ww. celów i uwzględniał kierunki określone corocznie przez Ministra Sprawiedliwości i Prezesa Sądu Apelacyjnego, w tym m.in. zmniejszenie zaległości w sprawach kilkuletnich, kontrolę racjonalności obsady kadry orzeczniczej i urzędniczej oraz terminowości przebiegu postępowań. Prezes Sądu

¹ Dalej: Sąd Rejonowy lub SR.

² Dalej: Prezes Sądu lub Prezes.

³ Dla celów porównawczych w wystąpieniu pokontrolnym uwzględniono dane statystyczne za rok 2017.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Za zapewnienie funkcjonowania kontroli zarządczej w SR odpowiadają Prezes i Dyrektor Sądu, każdy w zakresie kompetencji określonych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

monitorował obciążenie wpływem spraw sędziów i referendarzy w poszczególnych wydziałach i podejmował działania w celu zapewnienia adekwatnej do ich potrzeb obsady kadrowej. Dokonywał rotacji pracowników⁷ między wydziałami w SR oraz ogłaszał konkursy na stanowisko asystenta sędziego. Prezes występował do Ministra Sprawiedliwości o pozostawienie w Sądzie Rejonowym zwolnionych stanowisk sędziego i asystenta sędziego, a do Prezesa Sądu Apelacyjnego zwolnionych stanowisk urzędniczych oraz innych pracowników. Prezes Sądu występował również do Ministra Sprawiedliwości o przyznanie dodatkowych etatów (w tym: sędziego, referendarza sądowego, asystenta sędziego oraz urzędnika sądowego). Negatywnie opiniował także delegowanie sędziów Sądu Rejonowego do innych sądów lub Ministerstwa Sprawiedliwości. Niemniej w ramach swoich kompetencji, określonych w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych⁸, Prezes Sądu nie miał wpływu na pozostawienie w Sądzie Rejonowym zwalnianych stanowisk, zwiększanie limitu etatów w poszczególnych grupach zawodowych czy delegowanie sędziów, bowiem decyzje w tym zakresie podejmował Minister Sprawiedliwości.

Pomimo prowadzonych przez Prezesa Sądu działań nadzorczych w ramach kontroli zarządczej oraz wewnętrznego nadzoru administracyjnego, w Sądzie Rejonowym średni czas trwania postępowania wzrósł z 5,6 w 2017 r. do 7,3 miesiąca w 2021 r., we wszystkich analizowanych kategoriach wzrosła liczba spraw⁹, w których termin pierwszego posiedzenia/rozprawy wyznaczono po upływie 12 miesięcy od daty wpływu sprawy do SR.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Diagnoza sprawności funkcjonowania sądów powszechnych i kierunki usprawnienia realizacji ich zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. Sąd Rejonowy w Legionowie jest właściwy miejscowo dla miasta Legionowo oraz gmin: Jabłonna, Nieporęt, Serock i Wieliszew, w obszarze właściwości Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie¹¹, znajdującego się we właściwości Sądu Apelacyjnego w Warszawie¹².

W latach 2018-2023 (I półrocze) w strukturze organizacyjnej Sądu Rejonowego znajdowały się: I Wydział Cywilny, II Wydział Karny, III Wydział Rodzinny i Nieletnich, IV Wydział Ksiąg Wieczystych, dwa oddziały¹³ oraz dwa zespoły Kuratorskiej Służby Sądowej.

Rozpoznanie spraw gospodarczych z obszaru właściwości SR należało do zakresu działania Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie (XXVII Wydział Gospodarczy), a spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie (VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych).

(akta kontroli tom 1 str. 53; tom 2 str. 3457, 375, 404-405, 446, 485)

⁷ W tym: sędziów, referendarzy, asesorów i asystentów sędziego.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 217 ze zm. Dalej: pusp.

⁹ W sprawach procesowych cywilnych (C) z 92 do 219 spraw, w karnych procesowych (K) z 57 do 173 spraw oraz w sprawach rodzinnych i nieletnich (RC) z 8 do 43 spraw.

¹⁰ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Dalej: Sąd Okręgowy Warszawa-Praga.

¹² Dalej: Sąd Apelacyjny.

¹³ Tj. Oddział Administracyjny (któremu podlega biuro podawcze, sekretariat Prezesa SR oraz stanowisko administratora systemu informatycznego) i Oddział Finansowy (któremu podlega kasa oraz stanowisko gospodarcze).

Liczba etatów sędziów i asesorów w Sądzie Rejonowym na koniec 2022 r. w porównaniu do końca 2017 r. nie uległa zmianie i wynosiła 17 etatów, a obsada (tj. limit etatów pomniejszony o wakaty) spadła z 15 do 14 etatów. Natomiast obsada średniokresowa¹⁴ wzrosła z 10,3 etatu na koniec 2017 r. do 11,3 etatu na koniec 2022 r.¹⁵ Limit etatów i obsada referendarzy wzrosła z 6 na koniec 2017 r. do 7 na koniec 2022 r., a obsada średniokresowa wzrosła z 4,9 do 5,1 etatu¹⁶.

W okresie objętym kontrolą w SR zwiększył się tzw. ruch spraw, w tym wpływ spraw z 30 327 w 2017 r. do 36 725 spraw w 2022 r. (wzrost o 21,1%), załatwienie spraw z 29 254 do 39 160 (wzrost o 33,9%) oraz przybyło pozostałości (tj. spraw niezalatwionych) z 8 894 do 13 340 spraw (wzrost o 50,0%). Średnie obciążenie sędziów¹⁷ sprawami wpływającymi zmniejszyło się z 1 000,3 spraw w 2017 r. do 846,3 w 2022 r. (spadek o 15,4%), a sprawami załatwionymi z 993,7 do 812,7 spraw (spadek o 18,2%), natomiast średnie obciążenie pozostałością wzrosło z 370,3 do 400,2 spraw (wzrost o 8,1%). Natomiast średnie załatwienie referendarzy według obsady średniokresowej wzrosło z 3 852,9 do 5 858,4 spraw (wzrost o 52,1%).

(akta kontroli tom 1 str. 614-615)

Zgodnie z art. 22 w zw. z art. 8 pkt 2 pusp, do kompetencji prezesa sądu należy kierowanie sądem i reprezentowanie sądu na zewnątrz, z wyjątkiem spraw należących do kompetencji dyrektora sądu, a w szczególności: kierowanie działalnością administracyjną sądu w zakresie zapewnienia właściwego toku wewnętrznego urzędowania sądu, bezpośrednio związanego z wykonywaniem przez sąd zadań; określanie (co najmniej raz w roku) potrzeb sądu koniecznych dla zapewnienia warunków prawidłowego funkcjonowania i sprawnego wykonywania przez sąd zadań. Ponadto prezes sądu jest zwierzchnikiem służbowym sędziów, asesorów sądowych, referendarzy sądowych, asystentów sędziów oraz kierownika i specjalistów opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów oraz powierza sędziom, asesorom sądowym i referendarzom sądowym pełnienie funkcji i zwalnia z ich pełnienia.

Wykonując czynności w zakresie działalności administracyjnej sądu prezes, na podstawie § 30 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulaminu urzędowania sądów powszechnych¹⁸, m.in.: podejmuje działania dotyczące obsady wolnych stanowisk sędziowskich i asesorskich oraz stanowisk referendarzy sądowych, asystentów sędziów, kuratorów sądowych i kierownika opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów; organizuje szkolenia dla sędziów, asesorów sądowych, referendarzy sądowych, asystentów sędziów, kuratorów sądowych, specjalistów opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów i ławników; sprawuje nadzór nad jakością i terminowością sporządzania sprawozdań i innych dokumentów statystycznych; podejmuje czynności w sprawach bieżących, związane ze sprawnym funkcjonowaniem sądu w zakresie swoich kompetencji; rozstrzyga wątpliwości co do zasad przydziału spraw oraz sposobu uczestniczenia orzeczników w przydziale spraw; organizuje dyżury mediatorów oraz szkolenia z zakresu mediacji we współpracy z koordynatorem do spraw mediacji.

1.2. W Sądzie Rejonowym wdrożono Zasady funkcjonowania kontroli zarządczej w apelacji warszawskiej (wprowadzone zarządzeniem nr 403/14 z 31 grudnia

¹⁴ Tj. obsada pomniejszona o sędziów SR delegowanych do innych sądów i poza sąd oraz uwzględniająca nieobecności sędziów w pracy (urlopy, zwolnienia lekarskie itp.). Obsada średniokresowa odzwierciedla liczbę osób faktycznie orzekających w sądzie.

¹⁵ W poszczególnych latach średniokresowa obsada sędziów i asesorów wynosiła: 10,3 w 2017 r.; 12,1 w 2018 r.; 11,2 w 2019 r.; 12,4 w 2020 r.; 12,3 w 2021 r.; 11,3 w 2022 r. oraz 12,2 w I półroczu 2023 r.

¹⁶ W poszczególnych latach średniokresowa obsada referendarzy wynosiła: 4,9 w 2017 r.; 5,1 w 2018 r.; 5,6 w 2019 r.; 5,8 w 2020 r.; 4,9 w 2021 r.; 5,1 w 2022 r. oraz 5,7 w I półroczu 2023 r.

¹⁷ Wraz z referendarzami pionu ksiąg wieczystych, według obsady średniokresowej.

¹⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 2514 ze zm.

2014 r.)¹⁹ oraz Procedurę zarządzania ryzykiem w apelacji warszawskiej (wprowadzona zarządzeniem nr 405/2014 z 31 grudnia 2014 r.)²⁰, określone przez Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie, na podstawie Komunikatu Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej dla działu administracji rządowej - sprawiedliwość²¹.

(akta kontroli tom 1 str. 10-11, 145-199)

W okresie objętym kontrolą, stosownie do Zasad funkcjonowania kontroli zarządczej (§13 ust. 3), Prezes i Dyrektor Sądu Rejonowego na podstawie Planów działalności Ministra Sprawiedliwości, apelacji warszawskiej oraz okręgu Warszawa-Praga opracowali dla Sądu Rejonowego, z zachowaniem systemu kaskadowania celów i zadań roczne Plany działalności. Plany działalności zawierały te same cele, mierniki²² określające stopień realizacji celu oraz w większości takie same zadania, jak w Planie działalności dla obszaru apelacji i Planie działalności dla obszaru okręgu. Planowane do osiągnięcia na koniec roku w SR wartości mierników były takie same lub nieznacznie różniły się od określonych w planach wyższego rzędu. Z wykonania każdego z Planów działalności, Prezes i Dyrektor Sądu Rejonowego sporządzili sprawozdania, w których prócz wskazania osiągniętych wartości mierników opisano podjęte działania służące realizacji celów. Ww. plany i sprawozdania zostały opublikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Sądu Rejonowego.

(akta kontroli tom 1 str. 24-25, 200-331)

Opracowane w latach 2018-2021 Plany działalności zawierały dwa cele, które były mierzone z wykorzystaniem łącznie pięciu mierników.

Do mierzenia celu *poprawa sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego* określono następujące mierniki, tj.:

- odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana został osiągnięty jedynie w 2018 r. - z planowanej wartości 0,4% osiągnięto 0,6%, (Ministerstwo Sprawiedliwości określiło planowaną wartość do osiągnięcia na poziomie 1,2%). W latach 2019-2021 zaplanowano wartość miernika na poziomie 1,2%, natomiast osiągane wartości corocznie spadały i wynosiły odpowiednio: 0,8%; 0,6% i 0,5%;
- średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach), który przez cały ww. okres nie został osiągnięty. W każdym roku średni zaplanowany czas wybranych postępowań rósł i wynosił odpowiednio 5,6; 5,2; 5,3 i 6,5 miesiąca i w każdym roku został przekroczony. Postępowania te średnio trwały 6,0; 6,2; 7,1 i 7,3 miesiąca;
- wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji, każdorazowo został osiągnięty. Planowane wartości miernika wynosiły odpowiednio: 95,0%; 95,4%; 95,7% i 90,0% i były przekraczane: 99,7%; 96,4%; 99,1% i 100,3%;

¹⁹ Zarządzenie w sprawie zasad funkcjonowania kontroli zarządczej w apelacji warszawskiej (II poziom kontroli) i zasad etyki asystentów sędziów, urzędników sądowych i pozostałych pracowników w apelacji warszawskiej. Dalej: Zasady funkcjonowania kontroli zarządczej.

²⁰ Zarządzenie w sprawie zarządzania ryzykiem w apelacji warszawskiej. Dalej: Procedura zarządzania ryzykiem.

²¹ Dz.Urz.MS z 2014 r. poz. 107.

²² W Planach działalności planowane do osiągnięcia wartości mierników, z wyjątkiem 2018 r., odpowiadały wartościom corocznie określanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości. W 2018 r. dla dwóch z czterech mierników określono niższe wartości niż wyznaczyło to Ministerstwo Sprawiedliwości. W opracowaniu Wydziału Statystycznej Informacji Zarządczej Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich z 9 listopada 2017 r. załączniku DSF-II-093-58/17: Mierniki Planu działalności Ministerstwa Sprawiedliwości na rok 2018 dla działu sprawiedliwość. Ministerstwo sprawiedliwości wyznaczyło wartość 1,2% do miernika odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana oraz wartość 99% do wskaźnik opanowania wpływu spraw (ogółem). W SR mierniki te zostały określone na poziomie odpowiednio 0,4% i 96%.

- liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego, który każdorazowo został osiągnięty. Planowana wartość wynosiła odpowiednio: 0,41; 0,39; 0,40 i 0,40, o osiągnięta: 0,47; 0,44; 0,44 i 0,44.

Drugi cel, tj. *zagwarantowanie obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu* mierzony wskaźnikiem *opanowania wpływu spraw ogółem*. Miernik ten został osiągnięty w 2018 i 2020 roku. Z planowanych wartości wynoszących w latach 2018-2021 odpowiednio 96,0%; 95,0%; 95,0% i 92% osiągnięto 102,7%; 88,5%; 100,8% i 91,7%.

(akta kontroli tom 1 str. 200, 208-227)

W Planach działalności na lata 2022-2023 wyznaczono trzy cele, do mierzenia których określono cztery wcześniej wykorzystywane mierniki oraz jeden nowy, który zastąpił jeden z dotychczasowych mierników²³.

Prezes sądu wyjaśnił, że zmiana w zakresie celów i miernika, wynikała z potrzeby skorelowania Planu działania SR z Planem działania Ministerstwa Sprawiedliwości.

(akta kontroli tom 1 str. 24, 200-204)

Do celu *standaryzacja systemów organizacji pracy w wymiarze sprawiedliwości* określono miernik *liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego*, który w 2022 r. został osiągnięty. Dla zaplanowanej na lata 2020-2023 wartości 0,40 w 2022 r. osiągnięto 0,41.

Natomiast do mierzenia celu *zapewnienie dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości* wyznaczono:

- *wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji*, który w 2022 r. został osiągnięty. Na lata 2022-2023 wyznaczono miernik o wartości 95%, który w 2022 r. zrealizowano na poziomie 95,1%;
- *wskaźnik opanowania wpływu spraw ogółem*, który w 2022 r. również został osiągnięty. Dla planowanej na lata 2020-2023 wartości 97%, w 2022 r. osiągnięto 106,5%;
- *wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ)*²⁴ w 2022 r. nie został osiągnięty. Planowana wartość miernika do osiągnięcia wyniosła 100 dni, a osiągnięto 121,7. W 2023 r. miernik zaplanowano na poziomie 95,0.

Cel *upowszechnianie mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych* mierzony był miernikiem *odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana*, nie został osiągnięty. Na lata 2022-2023 zaplanowano wartość 1,3%, a osiągnięto 0,5%.

(akta kontroli tom 1 str. 228-229, 233-234)

W sprawozdaniach z wykonania Planu działalności SR, Prezes i Dyrektor Sądu jako najważniejsze przyczyny nieosiągnięcia łącznie czterech mierników²⁵, każdorazowo wskazywali na braki kadrowe w Sądzie Rejonowym, w tym: długotrwałe nieobsadzanie zwolnionego stanowiska sędziowskiego w II Wydziale Karnym (w latach 2018-2021); długotrwałą nieobecność: jednego sędziego (w 2018 r.) i dwóch (w latach 2020-2022) sędziów w I Wydziale Cywilnym, jednego sędziego w II Wydziale Karnym (w 2018 r.) oraz jednego referendarza sądowego w IV Wydziale

²³ Wskaźnik sprawności postępowania sądowego (wg metodologii CEPEJ) zastąpił dla miernik średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach).

²⁴ Wprowadzony w miejsce miernika średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji (w miesiącach).

²⁵ Tj. mierników: średni czas trwania postępowań sądowych (w latach 2018-2021), odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana (w latach 2019-2022), wskaźnik opanowania wpływu spraw ogółem (w latach 2019 i 2021) oraz wskaźnik sprawności postępowania sądowego wg metodologii CEPEJ (w 2022 r.).

Ksiąg Wieczystych (w latach 2021-2022); delegowanie jednego sędziego z I Wydziału Cywilnego do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga (w latach 2018-2019), a następnie do Ministerstwa Sprawiedliwości (w latach 2019-2020); zmniejszenie limitu zatrudnienia: o jeden etat sędziego i jeden asystenta sędziego, cztery etaty urzędnicze i dwa etaty innych pracowników (w 2019 r.). Wskazano również na zaburzenia w funkcjonowaniu Sądu, związane z pandemią Covid-19 (w latach 2020-2022), na niewystarczające propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów oraz na zbyt małą liczbę spraw, w których mediacja mogła być zastosowana (w latach 2019-2022).

(akta kontroli tom 1 str. 200, 210-212, 230-232)

Prezes Sądu wyjaśnił, że długotrwałe nieobsadzenie stanowiska (zwolnionego po odejściu sędziego w stan spoczynku) w II Wydziale Karnym trwało ponad dwa i pół roku; długotrwała nieobecność sędziów i referendarza wynosiła od ponad czterech do 25 miesięcy. Nieobecności te związane były z urloпами rodzicielskimi i wychowawczymi oraz zwolnieniami lekarskimi.

Z wyjaśnień Prezesa Sądu wynika, że na niewykonanie miernika dotyczącego mediacji wpływ miały m.in. brak ogólnopolskich kampanii informacyjnych propagujących alternatywne rozwiązywanie sporów, mała liczba spraw, w których mediacja mogła być zastosowana (do mediacji mogą być kierowane wpływające do sądu sprawy ewidencjonowane w określonych repertoriach tj. SR-K, C, Ns, RC, RNs, Nsm, Nkd czyny karalne), a sprawy wpływające do ww. repertoriów, zawierały braki formalne i nie mogły być kierowane do mediacji. Ponadto w każdej sprawie sędzia referent podejmował indywidualne decyzje związane z rozpoznaniem sprawy, biorąc pod uwagę stanowisko stron postępowania, co do udziału w mediacji.

Natomiast zaburzenia w funkcjonowaniu Sądu związane z pandemią Covid-19 objawiały się - jak wyjaśnił Prezes Sądu - absencjami pracowników, odwoływaniem rozpraw, wstrzymywaniem wysyłki korespondencji, trudnościami w doręczaniu korespondencji, ograniczonym dostępem do budynku SR (w tym: Biura Obsługi Interesantów, czytelnia, biura podawczego, kasy sądu), ograniczonymi możliwościami przeprowadzania wywiadów środowiskowych przez kuratorów sądowych oraz trudnościami technicznymi przy przeprowadzaniu rozpraw w trybie zdalnym.

(akta kontroli tom 1 str. 32, 130-131)

Jako podjęte działania w związku z nieosiągnięciem ww. mierników Prezes wskazał: w przypadku trzech mierników, tj. *średni czas trwania postępowań sądowych, wskaźnik opanowania wpływu spraw ogółem oraz wskaźnika sprawności postępowania sądowego wg metodologii CEPEJ*, na: bieżącą analizę równomiernego stopnia obciążenia pracą kadry orzeczniczej i urzędniczej; zwiększenie częstotliwość wyznaczania terminów w sprawach długoterminowych; aktualizowanie i ulepszanie wykorzystywanych systemów informatycznych w celu usprawnienia pracy orzeczników i kadry urzędniczej; podnoszenie kwalifikacji zawodowych kadry orzeczniczej poprzez udział w szkoleniach organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury oraz nadrzędne sądy; realizację zadań nadzorczych przyjętych na określony rok, prowadzenie analizy obciążenia sędziów przez przewodniczących wydziałów; natomiast w przypadku miernika *odsetka spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana*, Prezes wyszczególnił aktualizację informacji dotyczącej mediacji na stronie internetowej SR, prowadzenie dyżurów mediatorów oraz udział SR w Tygodniu Mediacji oraz międzynarodowym Dniu Mediacji.

(akta kontroli tom 1 str. 32-33)

Do badania weryfikacji realizacji wybranych zadań służących realizacji celów określonych w planach działalności SR (pod kątem ich skuteczności, w tym wpływu

na usprawnienie działania sądu i wykonanie planowanych wartości mierników) wybrano pięć zadań²⁶. Prezes Sądu nie przedstawił dokumentacji źródłowej związanej z ich realizacją i wyjaśnił, że monitoring realizacji celów i zadań prowadzony był w SR poprzez sporządzanie kwartalnych raportów z zarządzania ryzykiem w zakresie realizacji celów z planu działalności, co uznano za wystarczające.

(akta kontroli tom 1 str. 12-13, 31)

Prezes wyjaśnił, że w ramach:

- *realizacji zadań wynikających z przepisów dot. polubownych metod rozwiązywania sporów*, wyraził zgodę na pełnienie w budynku Sądu Rejonowego dyżurów mediatorów oraz na podstawie danych statystycznych analizował osiągnięcie mierników, podejmując doraźne działania zmierzające do ich osiągnięcia;
- *monitorowania poziomu obciążenia pracą oraz etatyzacji w poszczególnych pionach orzeczniczych i szczeblach Sądu Rejonowego*, na podstawie danych statystycznych, co kwartał analizował osiągnięcie mierników i podejmował doraźne działania zmierzające do ich osiągnięcia, dlatego też przeniósł referendarza sądowego z I Wydziału Cywilnego do IV Wydziału Ksiąg Wieczystych (1 lipca 2021 r.) oraz przeniósł etat referendarza sądowego z IV Wydziału Ksiąg Wieczystych do I Wydziału Cywilnego (30 stycznia 2023 r.);
- *zapewnienia optymalnej obsady w ramach przyznaných limitów*, organizował konkursy na zastępstwo za trwale nieobecnych urzędników, asystentów sędziego i innych pracowników sądu;
- *bieżącej analizy działalności Sądu Rejonowego w oparciu o przekazywane sprawozdania, w tym o raporty z zarządzania ryzykiem*, nie tworzono pisemnych analiz działalności Sądu Rejonowego;
- *realizacji zaleceń Ministra Sprawiedliwości z 17 grudnia 2013 r. i 07 lutego 2014 r. obejmujących przekształcanie zwalnianych etatów urzędniczych w etaty asystentów sędziego*, w SR nie dokonywano takich przekształceń z uwagi na małą ilość etatów urzędniczych i brak możliwości, w związku z tym, przekształcenia po ich zwolnieniu w etaty asystenta sędziego. W ciągu 2019 r. limit etatów urzędniczych uległ zmniejszeniu o cztery, w tym po jednym w każdym z wydziałów.

(akta kontroli tom 1 str. 13-14)

Dane statystyczne w zakresie realizacji zadań SR przedstawiały roczne informacje o działalności sądu sporządzane przez Sąd Rejonowy (w latach 2018-2019) oraz przez Sąd Okręgowy Warszawa-Praga z wykorzystaniem danych opracowanych przez SR (w latach 2018-2022). Badaniem zmienności danych statystycznych zawartych w rocznych informacjach z działalności SR za lata 2018-2022 objęto główne kategorie postępowań, tj. sprawy cywilne procesowe (C), karne procesowe (K) i rodzinne (RC) oraz główne wskaźniki zawarte w tych informacjach. Analiza wykazała, że we wszystkich badanych kategoriach spraw w latach 2017-2022 m.in. wydłużył się przeciętny czas trwania postępowania sądowego, wzrosła liczba spraw załatwianych po upływie roku oraz liczba spraw niezłatwionych pomimo upływu roku.

W 2022 r. w porównaniu do 2017 r.²⁷ wskaźnik stopnia opanowania wpływu w Sądzie Rejonowym (określający stosunek liczby wszystkich spraw załatwionych w danym okresie sprawozdawczym do liczby wszystkich spraw wpływających):

²⁶ Tj. Zadanie 1. Realizacja zadań wynikających z przepisów dot. polubownych metod rozwiązywania sporów (dotyczy lat 2018-2022). Zadanie 2. Monitorowanie poziomu obciążenia pracą oraz etatyzacji w poszczególnych pionach orzeczniczych i szczeblach Sądu Rejonowego w Legionowie (dotyczy lat 2018- 2022). Zadanie 3. Zapewnienie optymalnej obsady w ramach przyznaných limitów (dotyczy lat 2018- 2022). Zadanie 4. Bieżąca analiza działalności Sądu Rejonowego w Legionowie w oparciu o przekazywane sprawozdania, w tym o raporty z zarządzania ryzykiem (dotyczy lat 2018- 2022). Zadanie 5. Realizacja zaleceń Ministra Sprawiedliwości z dn. 17.12.2013 r. i dn. 07.02.2014 r. (DB-III-1 020-2/13) obejmująca przekształcanie zwalnianych etatów urzędniczych w etaty asystentów sędziego (nie było planowane i realizowane w latach 2018-2022. Zadanie to zostało zaplanowane do realizacji w 2023 r.).

²⁷ Informacje roczne zawierają dane za dany rok oraz dane porównawcze dla roku poprzedniego.

- wzrósł w sprawach RC z 71,82% w 2017 r. do 83,82% w 2022 r.²⁸ Pomimo wzrostu wskaźnika odnotowanego dla całego okresu, nie wpłynęło to na zmniejszenie różnicy pomiędzy liczbą spraw załatwianych w SR w danym roku, a liczbą spraw wpływających. W powyższym okresie liczba załatwionych spraw RC zmalała z 316 w 2017 r. do 290 w 2022 r. (tj. o 8,23%)²⁹, pomimo że liczba spraw, które wpłynęły do SR również spadła, z 440 w 2017 r. do 346 w 2022 r. (tj. o 21,36%)³⁰. W konsekwencji tego łączna liczba spraw pozostałych wzrosła z 208 w 2017 r. do 293 w 2022 r. (tj. o 40,87%)³¹;
- nie uległ istotnej zmianie w sprawach K i wynosił 93,28% w 2017 r. i 93,51% w 2012 r.³². W powyższym okresie liczba załatwionych spraw K wzrosła z 3 331 w 2017 r. do 3 692 spraw w 2022 r. (tj. o 10,84%)³³ pomimo, że liczba spraw, które wpłynęły do SR również wzrosła, z 3 413 w 2017 r. do 3 834 spraw w 2022 r. (tj. o 12,34%)³⁴. W konsekwencji wzrostu liczby spraw wpływających, która przewyższała liczbę spraw załatwianych, wzrosła również łączna liczba spraw pozostałych z 681 w 2017 r. do 970 spraw w 2022 r. (tj. 40,87%)³⁵;
- nieznacznie zmalał w sprawach C z 112,61% do 109,1%³⁶. W ww. okresie liczba załatwionych spraw zmalała z 1 714 w 2017 r. do 947 spraw w 2022 r. (tj. o 44,75%)³⁷, pomimo spadku liczby spraw które wpłynęły do SR z 1 522 w 2017 r. do 868 spraw w 2022 r. (tj. o 42,97%)³⁸. Wśród spraw C wpływających w latach 2017-2020 do SR, istotną część stanowiły sprawy z e-sądu³⁹. Pomimo spadku spraw załatwianych, zmalała łączna liczba spraw pozostałych z 1 099 w 2017 r. do 1 020 w 2022 r. (tj. o 7,19%)⁴⁰.

W przypadku wskaźnika przeciętnego czasu trwania postępowania sądowego od dnia pierwszej rejestracji do dnia zakończenia sprawy w Sądzie Rejonowym, w 2022 r. w porównaniu do 2017 r. nastąpił wzrost we wszystkich analizowanych kategoriach spraw, w tym:

- w sprawach C wzrósł z 12,85 w 2017 r. do 20,98 miesiący w 2022 r. (tj. o 63,91%)⁴¹. W latach 2020-2022 wzrósł również czas po upływie, którego odbyła się pierwsza rozprawa lub posiedzenie w tej kategorii. Najczęściej pierwsza rozprawa odbyła się w odstępie 6 do 12 miesięcy od wpływu sprawy (w 2020 r.

²⁸ W 2018 r. wartość ww. wskaźnika wyniosła 122,72% (wzrost o 70,87% w stosunku do 2017 r.), w kolejnych latach ww. wskaźnika stale spadała. W 2019 r. wyniosła 104,95% (spadek o 14,48%), w 2020 r. – 97,12% (spadek o 7,46%), w 2021 r. – 83,43% (spadek o 14,1%). W 2022 r. wartość wskaźnika nie uległa zmianie i wyniosła 83,82%.

²⁹ W latach 2017-2022 liczba spraw RC załatwionych w SR wynosiła odpowiednio: 316, 470, 382, 304, 287 i 290 spraw.

³⁰ W latach 2017-2022 liczba spraw RC, które wpłynęły w danym roku do SR kształtowała się odpowiednio: 440, 383, 365, 313, 344 i 346 spraw.

³¹ W latach 2017-2022 liczba spraw RC pozostałych z ubiegłego roku wynosiła odpowiednio: 208, 332, 245, 227, 236 i 293 spraw.

³² W 2018 r. wartość ww. wskaźnika wyniosła 91,20% (spadek o 2,23% w stosunku do 2017 r.). W latach 2019-2022 wartość ww. wskaźnika naprzemiennie malała lub rosła rok do roku i wynosiła: w 2019 r. – 101,66% (wzrost o 11,47%); w 2020 r. – 95,80% (spadek o 5,76%); w 2021 r. – 96,69% (wzrost o 0,93%); w 2022 r. – 93,51% (spadek o 3,29%).

³³ W latach 2017-2022 liczba spraw K załatwionych w SR kształtowała się odpowiednio: 3 331, 3 492, 3601, 3 390, 3 462, i 3 692 spraw.

³⁴ W latach 2017-2022 liczba spraw K, które wpłynęły w danym roku do SR wynosiła odpowiednio: 3 413, 3 645, 3 579, 3 438, 3 490, i 3 834 spraw.

³⁵ W latach 2017-2022 liczba spraw K pozostałych z ubiegłego roku kształtowała się odpowiednio: 681, 753, 916, 894, 942 i 970 spraw.

³⁶ Wartość ww. wskaźnika początkowo zmalała z 98,07% w 2018 r. (spadek o 12,91% w stosunku do 2017 r.) do 83,03% w 2019 r. (spadek o 15,34%). W następnych latach wzrosła przez 106,45% w 2020 r. (wzrost o 28,21%) do 112,15% (wzrost o 5,35%). W 2022 r. wartość ta ponownie spadła do 109,10% (spadek o 2,72%).

³⁷ W latach 2017-2022 r. liczba spraw C załatwionych w SR wynosiła odpowiednio: 1 714, 1 120, 1 355, 1 419, 923 i 947 spraw.

³⁸ W latach 2017-2022 liczba spraw RC, które wpłynęły w danym roku do SR kształtowała się odpowiednio: 1522, 1142, 1632, 1 333, 823, 868 spraw.

³⁹ Do lutego 2020 r. w repertorium C były rejestrowane również sprawy przekazane przez sąd prowadzący elektroniczne postępowanie upominawcze, które nie zakończyły się prawomocnie w tym postępowaniu. W latach 2017-2022 do SR wpłynęło odpowiednio: 878, 281, 849 i 744 spraw C z e-sądu.

⁴⁰ W latach 2017-2022 r. liczba spraw C pozostałych z ubiegłego roku wynosiła odpowiednio: 1 099, 907, 929, 1 206, 1 120 i 1 020 spraw.

⁴¹ Przeciętny czas trwania postępowania wynoszący w 2018 r. – 16,95 miesiąca (wzrost z 12,8 miesiąca w 2017 r. tj. o 32,42%) początkowo zmalał do 13,30 miesiąca w 2019 r. (spadek o 21,53%) by w kolejnych latach ponownie rosł do 14,02 miesiąca w 2020 r. (wzrost o 5,41%), 20,77 miesiąca w 2021 r. (wzrost o 48,15%) oraz do 20,98 miesiąca w 2022 r. (wzrost o 1,01%).

odsetek takich spraw wynosił 29,1% spraw) lub po upływie powyżej 12 miesięcy (latach 2021-2022 odsetek ten wynosił odpowiednio: 26,6% i 25,4% spraw);

- w sprawach RC przeciętny czas trwania postępowania wzrósł z 8,43 do 11,03 miesięcy (tj. o 30,84%)⁴². W latach 2020 i 2022 nastąpił również wzrost czasu, po upływie którego odbyła się pierwsza rozprawa lub posiedzenie, wynosząc od 6 do 12 miesięcy od wpływu/wpisu sprawy (co stanowiło odpowiednio 30,6% i 28,1% spraw), podczas gdy w latach 2019 i 2021 okres ten wynosił odpowiednio od 3 do 4 miesięcy oraz od 4 do 6 miesięcy (stanowiących odpowiednio 25,3% i 21,9% spraw w 2019 r. oraz 36,4% i 28,1%);
- w sprawach K wzrósł z 5,55 do 6,86 miesiąca (tj. o 23,60%)⁴³. W całym ww. okresie, dla największej liczby spraw, pierwszą rozprawę lub posiedzenie wyznaczono w okresie do jednego lub dwóch miesięcy od wpływu/wpisu sprawy. Jednak w latach 2020-2022 zauważalny jest wzrost liczby spraw, w których pierwsza rozprawa lub posiedzenie odbyło się po upływie 12 miesięcy ze 113 spraw w 2020 r. (co stanowiło 9,3% spraw) do 200 i 173 spraw w latach 2021-2022 (stanowiących odpowiednio 16,0% i 13,5% spraw).

W 2022 r. w porównaniu do 2017 r. *liczba spraw, w których postępowanie sądowe (od dnia pierwszej rejestracji do dnia zakończenia sprawy) trwało w Sądzie Rejonowym powyżej 12 miesięcy:*

- wzrosła w sprawach K z 88 w 2017 r. do 193 w 2022 r. (tj. o 119,32%)⁴⁴ i w sprawach RC z 45 do 73 (tj. o 62,22%)⁴⁵;
- zmalała w sprawach C z 446 w 2017 r. do 398 spraw w 2022 r. (tj. o 10,76%)⁴⁶.

W 2022 r. w porównaniu do 2017 r. *liczba spraw niezalatwionych w okresie powyżej 12 miesięcy licząc od daty pierwszego wpływu do SR również wzrosła we wszystkich kategoriach spraw, w tym:*

- w sprawach C z 473 w 2017 r. do 503 w 2022 r. (tj. o 6,34%)⁴⁷;
- w sprawach K ze 124 w 2017 r. do 228 w 2022 r. (tj. o 83,87%)⁴⁸;
- w sprawach RC z 48 w 2017 r. do 100 w 2022 r. (tj. o 108,33%)⁴⁹.

Największe roczne zmiany w liczbie spraw wpływających wystąpiły w sprawach C w 2019 r. (wzrost o 42,9% spraw) i 2021 r. (spadek o 38,3% spraw), a w liczbie spraw zalatwionych w 2018 r. w sprawach RC (wzrost o 48,7%) oraz w sprawach C w latach 2018 i 2021 (spadek o odpowiednio 34,7% i 35,0%). Największy roczny wzrost spraw

⁴² W 2018 r. przeciętny czas trwania postępowania wynosił 7,92 miesiąca (spadek z 8,43 miesiąca w 2017 r. tj. o 6,05%) początkowo nieznacznie zmalał do 7,75 miesiąca w 2019 r. (spadek o 2,15%), następnie stale rósł i wynosił 8,17 miesiąca w 2020 r. (wzrost o 5,42%), 9,99 miesiąca w 2021 r. (wzrost o 22,28%) oraz 11,03 miesiąca w 2022 r. (wzrost o 10,41%).

⁴³ Przeciętny czas trwania postępowania wynosił w 2018 r. 5,05 miesiąca (spadek z 5,55 miesiąca w 2017 r., tj. o 9,01%) i wzrósł początkowo do 5,73 miesiąca w 2019 r. (wzrost o 13,57%), 6,07 miesiąca w 2020 r. (wzrost o 5,93%) oraz 7,24 miesiąca w 2021 r. (wzrost o 19,28%). W 2022 r. natomiast zmalał do 6,86 miesiąca (spadek o 5,25%).

⁴⁴ Liczba spraw K, w których postępowanie sądowe zakończono po upływie 12 miesięcy wynosiła w 2018 r. 110 spraw (wzrost z 88 w 2017 r., tj. o 25,0%) do 2021 r. stale rosła odpowiednio do: 122 spraw w 2019 r. (wzrost o 10,91%), 138 spraw w 2020 r. (wzrost o 13,11%), 218 spraw w 2021 r. (wzrost o 57,97%). W 2022 r. spadła do 193 spraw (spadek o 11,47%).

⁴⁵ W 2018 r. liczba spraw RC, w których postępowanie sądowe zakończono po upływie 12 miesięcy wynosiła w 61 spraw (wzrost z 45 w 2017 r. tj. o 25,56%) i spadła do 55 spraw w 2019 r. (spadek o 9,82%) i utrzymała się na podobnym poziomie w 2020 r. i wynosiła 54. Następnie w latach 2021-2022 ponownie wzrosła odpowiednio do 64 spraw (wzrost o 18,52%) i 73 spraw (wzrost o 14,06%).

⁴⁶ Liczba spraw C, w których postępowanie sądowe zakończono po upływie 12 miesięcy wynosiła w 2018 r. 410 spraw (spadek z 446 spraw w porównaniu do 2017 r., tj. o 8,07%), początkowo spadła do 355 spraw w 2019 r. (spadek o 13,41%), a następnie wzrosła do 428 spraw w 2020 r. (tj. o 20,56%), by ponownie wzrosnąć do 525 spraw w 2021 r. (tj. o 22,66%) i ponownie spaść do 398 spraw w 2022 r. (tj. o 24,19%).

⁴⁷ Liczba niezalatwionych spraw C po upływie 12 miesięcy wynosiła w 2018 r. 413 spraw (spadek z 473 spraw w do 2017 r., tj. o 12,64%) i w latach 2019-2020 wzrosła odpowiednio do 422 spraw (wzrost 2,18%) oraz do aż 741 spraw (wzrost o 75,59%). Następnie w latach 2021-2022 spadła odpowiednio do 581 spraw (tj. o 21,59%) oraz do 503 (tj. o 13,43%).

⁴⁸ W 2018 r. liczba niezalatwionych spraw K po upływie 12 miesięcy wynosiła 133 sprawy (wzrost z 124 spraw w 2017 r., tj. o 7,26%) i spadła do 128 spraw w 2019 r. (spadek o 3,76%). W następnych latach liczba ta wzrastała i wynosiła 165 w 2020 r. (wzrost o 28,91%), 199 w 2021 r. (wzrost o 20,61%) oraz 228 spraw w 2022 r. (wzrost o 14,57%).

⁴⁹ Liczba niezalatwionych spraw RC po upływie 12 miesięcy wynosiła w 2018 r. 60 spraw (wzrost z 48 spraw w 2017 r. tj. o 25,0%) i początkowo spadła do 48 spraw w 2019 r. (spadek o 20,0%) i wzrosła do 66 spraw w 2020 r. (wzrost o 37,5%). Następnie liczba ta w 2021 r. utrzymała się na podobnym poziomie i wynosiła 62 sprawy. W 2022 r. nastąpił wzrost do 100 spraw (tj. o 61,29%).

pozostałych odnotowano w 2018 r. i 2022 r. w sprawach RC (wzrost o odpowiednio 59,6% i 24,1%) i w 2020 r. w sprawach C (wzrost o 29,8%). W przypadku długości przeciętnego czasu trwania postępowania, największy roczny wzrost wystąpił w 2021 r. w sprawach C wzrost z 14,02 do 20,77 miesiąca, w sprawach RC z 8,17 do 9,99 miesiąca oraz w sprawach K o 19,3% z 6,07 do 7,24 miesiąca. W odniesieniu do spraw zakończonych po upływie 12 miesięcy (w stosunku do wszystkich zakończonych spraw), istotne roczne zmiany analizowanego wskaźnika odnotowano w sprawach K w latach 2018 i 2021 r. (wzrost odpowiednio o 25,0% i 57,97%), w sprawach RC w 2018 r. (wzrost o 25,56%) oraz w sprawach C w latach 2020-2022 (odpowiednio wzrost o 20,56% i 22,66% oraz spadek o 24,19%). Największe roczne zmiany liczby spraw niezakończonych w okresie powyżej 12 miesięcy licząc od daty pierwszego wpływu do SR w sprawach C wystąpiły w 2020 r. (wzrost o odpowiednio 75,59%), w sprawach K w latach 2020-2021 r. (wzrost odpowiednio o 28,91% i 20,6% spraw) oraz w sprawach RC w latach 2020 i 2022 (wzrost odpowiednio o 37,5% i 61,29%).

(akta kontroli tom 1 str. 611-642)

Dla poszczególnych kategorii spraw, Prezes Sądu wskazał następujące przyczyny pogorszenia się spadku liczby załatwionych spraw C i RC, wzrostu długości przeciętnego czasu trwania postępowania w sprawach C, K, RC i czasu po upływie jakiego odbyła się pierwsza rozprawa lub posiedzenie (C, K, RC) oraz wzrostu liczby spraw K, RC, w których postępowanie sądowe trwało w powyżej 12 miesięcy i liczby niezakończonych spraw C, K, RC w okresie 12 miesięcy:

- w przypadku spraw C była to sytuacja kadrowa I Wydziału Cywilnego, związana z odejściem w II połowie 2017 r. połowy sędziów tam pracujących (tj. trzech). Wszystkie nadające się do szybkiego rozpoznania sprawy, zostały w miarę możliwości skierowane do tych referatów, w których istniała nadzieja ich rozpoznania na rozprawach/posiedzeniach przed końcem roku. Sprawy te zostały w większości zakończone, ale też były to sprawy z kategorii najłatwiejszych. Dało to efekt liczbowy, ale negatywnie wpłynęło na sprawność postępowania w pozostałych sprawach. Rozłosowane pomiędzy obciążone już referaty, sprawy były często stare, wielotomowe i wymagały zapoznania się z nimi przez nowego referenta, a jest to proces czasochłonny. W okresie objętym kontrolą przystąpiło do orzekania dwóch asesorów, ale ich wdrożenie do sprawnej pracy orzeczniczej było rozciągnięte w czasie. Dodatkowo pomiędzy rokiem 2017 a 2022 doszło do pięciokrotnego rozłosowania spraw pomiędzy sędziów obciążonych wpływem na poziomie 100 %, z uwagi na urlopy macierzyńskie i długotrwałe zwolnienia lekarskie. Dodatkowo zmiana Kodeksu postępowania cywilnego nałożyła obowiązek doręczenia odpisu pozwu pozwanemu, co również wpłynęło na długość prowadzenia postępowania;
- w przypadku spraw K główny wpływ miały trwająca od 2020 r. pandemia a Covid-19 oraz sytuacja kadrowa II Wydziału Karnego. Na początku pandemii wszystkie rozprawy zostały zdjęte z wokand, a sąd był zamknięty dla interesantów. Wydawano jedynie orzeczenia na posiedzeniach niejawnych. Po ponownym otwarciu Sądów wznowiono wyznaczanie rozpraw lecz wiele z nich było odraczanych lub ponownie zdejmowanych z uwagi na nieobecności stron, świadków lub sędziów, co powodowało przekładanie rozpraw na inne terminy, zajmując w ten sposób miejsce dla wyznaczenia nowych spraw. Ponadto od maja 2022 r. pozostawał nieobsadzony jeden etat sędziowski, co rzutowało na większy wpływ spraw dla obecnych sędziów, a przez to wolniejsze ich załatwianie. Większość spraw sędziego (przeniesionego do innego sądu) była sprawami ponad rocznymi. Jednocześnie Prezes zwrócił uwagę, że obciążenie sędziów II Wydziału Karnego wpływem spraw przewyższa średnie obciążenie sędziów pionu karnego

w okręgu Sądu Okręgowego Warszawa-Praga, a poziom załatwienia spraw K jest najwyższy w ww. okręgu. Prezes wyjaśnił, że należy zwiększyć obsadę sędziowską oraz urzędniczą w tym wydziale;

- w przypadku spraw RC, była to również kwestia kadrowa w III Wydziale Rodzinnym i Nieletnich związana z długotrwałą nieobecnością sędziów, przeniesieniem jednego sędziego do II Wydziału Karnego, w celu jego wsparcia oraz krótkim okresem orzekania nowo pozyskanego sędziego w marcu 2021 r. Sędzia potrzebowała czasu na wdrożenie, a w lutym 2022 r. została przeniesiona do orzekania w innym sądzie, tym samym w wydziale (do września 2022 roku) orzekało tylko dwóch sędziów. W celu wsparcia Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, Prezes przeniósł zwrótnie sędziego z II Wydziału Karnego. Ponadto w ww. wydziale pozostawały sprawy zawieszony z uwagi na toczące się postępowanie rozwodowe w Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga, które trwają długo (najstarsza z lutego 2014 r.). Prezes Sądu wyjaśnił też, że na spadek liczby załatwionych spraw RC, miał wpływ stopień ich skomplikowania, nieobecności sędziów, asystentów sędziego i urzędników i czynniki losowe, takie jak np. pandemia Covid-19. Dodał, że w latach objętych kontrolą nastąpił znaczny wpływ wniosków o zabezpieczenie w tych sprawach, rozpatrywanych w krótkim terminie, co dodatkowo obciąża sędziów. Ponadto wzrosła ilość zażaleń na postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia, co znacznie wydłuża czas rozpoznawania spraw.

(akta kontroli tom 1 str. 138-139)

W okresie objętym kontrolą, kierownicy poszczególnych komórek organizacyjnych (wydziały, sekretariaty, oddział, zespół, sekcja lub samodzielne stanowisko pracy) w Sądzie Rejonowym, stosownie do postanowień Procedury zarządzania ryzykiem (§10), co kwartał dokonywali oceny ryzyk. W przypadku wystąpienia ryzyk nieakceptowalnych (tj. ryzyk wymagających natychmiastowego podjęcia działań), Prezes z Dyrektorem Sądu co kwartał sporządzali informację dotyczącą podejmowanych i planowanych działań w zakresie ich zminimalizowania. Wśród ryzyk nieakceptowalnych najczęściej wskazywano na ryzyka niedostosowania obsady kadry urzędniczej do obciążenia sądu (w 18 z 20 sporządzonych w tym okresie informacji), absencję asystentów, pracowników sekretariatów wynikająca ze zdarzeń losowych (10 przypadków) oraz niedostosowanie obsady kadry referendarskiej do obciążenia sądu (9 przypadków). W latach 2018-2022, jedynie w II kwartale 2019 r. nie wskazano na ryzyka z poziomu nieakceptowalnego.

(akta kontroli tom 1 str. 390-445)

Na podstawie dokonywanych ocen ryzyk, Prezes i Dyrektor Sądu sporządzali kwartalne raporty (za I, II i III kwartał) z zarządzania ryzykiem w zakresie realizacji celów kaskadowych z Planu działalności (§15 Procedury zarządzania ryzykiem). Dla poszczególnych mierników identyfikowano te same ryzyka oraz wskazywano na te same działania w reakcji na ryzyka, w tym:

- dla miernika *odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana*, jako kluczowe ryzyka nieosiągnięcia celu wykazywano na niewystarczające propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów - mediacje (2018-2022) oraz ograniczenia w pracy SR spowodowane pandemią Covid-19 (2020-2022), natomiast jako działania wskazywano na: realizację zadań wynikających z przepisów dotyczących polubownych metod rozwiązywania sporów; realizację zadań wynikających z przepisów ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej, prowadzenie stałych dyżurów mediatorów w Sądzie Rejonowym oraz udział w Tygodniu Mediacji;
- dla miernika *liczba etatów asystenckich przypadających na jeden etat sędziego* w latach 2018-2019 wskazano na ryzyko zabrania takiego etatu oraz zwrócenie

- się do Ministra Sprawiedliwości o zmianę decyzji, jako reakcję na ryzyko. W latach 2020-2022 wskazano, że cel określony w Planie działalności został zrealizowany;
- dla pozostałych mierników⁵⁰ wykazano takie same ryzyka tj. niedostosowanie obsady kadry orzeczniczej i urzędniczej do obciążenia sądu (2018-2022), ograniczenia w pracy Sądu spowodowane pandemią Covid-19 (2020-2021), usprawiedliwione nieobecności orzeczników - zwolnienia lekarskie (2021-2022). Jako działania podejmowane w celu minimalizowanie ryzyk, wskazano na stałe monitorowanie wykonywania umowy dostarczenia przesyłek sądowych przez Poczta Polska, sprawowanie nadzoru nad równomiernym obciążeniem pracą poszczególnych wydziałów (2018-2022), powrót dwóch sędziów z delegowania (2018 r.), obsadzenie jednego wakat sędziowskiego (2018-2019), przeniesienie jednego etatu referendarza sądowego z I Wydziału Cywilnego do IV Wydziału Ksiąg Wieczystych, wystąpienie o przyznanie etatu referendarza sądowego i etatu asystenta sędziego; powrót dwóch sędziów z długotrwałych zwolnień lekarskich (2021 r.); powrót dwóch sędziów z długotrwałych usprawiedliwionych nieobecności; obsadzenie dwóch wolnych stanowisk sędziowskich oraz wystąpienie o przyznanie etatu referendarza sądowego i etatu asystenta sędziego (2022 r.).

(akta kontroli tom 1 str. 354-389)

W okresie objętym kontrolą Prezes wraz z Dyrektorem Sądu, zgodnie z Zasadami kontroli zarządczej (§9) corocznie sporządzali oświadczenia o stanie kontroli zarządczej, w których wskazywano, że kontrola zarządcza w Sądzie Rejonowym funkcjonowała w ograniczonym stopniu. W zastrzeżeniach corocznie wskazywano m.in. na: nieprzestrzeganie obowiązujących wewnętrznych procedur w obszarach wykazywanych w protokołach pokontrolnych; niedostateczny monitoring realizacji wyznaczonych celów i zadań, niedostateczną ochronę zasobów ludzkich spowodowaną czynnikami zewnętrznymi m.in. niedostateczną liczbą etatów we wszystkich grupach zawodowych, braki lokalowe, brak wystarczającej liczby szkoleń dla pracowników Sądu Rejonowego. Natomiast wśród podjętych działań poprawiających funkcjonowanie kontroli zarządczej, wskazano m.in. na: wzmożenie nadzoru nad realizacją wyznaczonych celów i zadań, wykonywanie czynności nadzorczych w ramach opracowanych planów nadzorczych, bieżącą analizę zidentyfikowanych ryzyk i podejmowanie działań mających na celu ich wyeliminowanie lub obniżenie do akceptowanego poziomu, bieżące monitorowanie poziomu obciążenia pracą oraz etatyżacji w poszczególnych pionach orzeczniczych, podejmowanie działań zmierzających do poprawy warunków lokalowych Sądu rejonowego, przeprowadzanie badań ankietowych dotyczących oczekiwań i standardu obsługi interesantów oraz podejmowanie działań mających na celu propagowanie idei mediacji. Ww. oświadczenia były publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Sądu Rejonowego.

(akta kontroli tom 1 str. 205-207; tom 2 str. 539-553)

W latach 2018-2023, stosownie do Zasad kontroli zarządczej (§10), w Sądzie Rejonowym corocznie przeprowadzano samoocenę kontroli zarządczej z wykorzystaniem kwestionariuszy⁵¹. Prezes Sądu wyjaśnił, że z uwagi na wielkość SR i znikomą liczbę wypełnionych ankiet, analizowano je na bieżąco. W wyniku przeprowadzonej samooceny m.in. zapoznawano zatrudnianych pracowników

⁵⁰ Tj. wskaźnik opanowania wpływu głównych kategorii spraw rozpatrywanych przez sądy I instancji, wskaźnik opanowania wpływu spraw ogółem (obowiązujące w latach 2018-2022), średni czas trwania postępowań sądowych według wybranych kategorii spraw w I instancji w miesiącach (obowiązujący w 2018-2021), wskaźnik sprawności postępowania sądowego wg metodologii CEPEJ (obowiązujący w latach 2021-2022).

⁵¹ SR posiadał samooceny w wersji elektronicznej. Z uwagi na uszkodzony plik samooceny za 2020 r. Sąd Rejonowy nie posiadał tej wersji.

z zasadami etyki określonymi przez Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego⁵², finansowano szkolenia pracowników SR, przeprowadzono okresowe oceny pracowników, aktualizowano zakresy obowiązków pracowników, udostępniono pracownikom wersje serwerowe zbiorów informacji prawnej, prowadzono szkolenia BHP.

(akta kontroli tom 1 str. 13, 33-34205-207; tom 3 str. 1-78)

Wskazywane w informacjach rocznych o działalności SR za rok 2018 i 2019 oraz w danych przekazanych do informacji rocznych za lata 2020-2022 (Prezesowi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga) problemy były spójne z ustalonymi w ramach kontroli zarządczej ryzykami. Każdorazowo Prezes diagnozował takie problemy jak m.in.: długotrwała procedura związana z obsadzeniem stanowisk sędziowskich; brak możliwości dodatkowego obciążania obowiązkami sędziów, referendarzy, asystentów i urzędników; nieadekwatna do obowiązków liczba przyznaczonych etatów referendarskich, asystenckich i urzędniczych; niedostosowanie limitu etatów kadry urzędniczej do ilości przyznaczonych etatów sędziowskich oraz do ilości nakładanych zadań; długotrwałe absencje wśród sędziów i urzędników, referendarzy sądowych; niewspółmierna do potrzeb baza lokalowa, w tym mała liczba pomieszczeń biurowych, zbyt mała powierzchnia przeznaczona dla potrzeb archiwum, zbyt mała liczba sal rozpraw; brak systemów klimatyzacji w budynku sądu we wszystkich pomieszczeniach co przekłada się na komfort pracy sędziów, efektywność pracy sekretariatów sądowych i komfort obsługi interesantów; długotrwałe sporządzanie opinii przez biegłych z uwagi na zbyt małą liczbę biegłych poszczególnych specjalności; wysoka fluktuacja kadry urzędniczej w związku z niską konkurencyjnością warunków zatrudnienia w sądzie; długi czas oczekiwania na decyzję Ministerstwa Sprawiedliwości co do zwolnionych etatów asystenta sędziego, urzędników i innych pracowników.

Prezes Sądu wskazał działania, których realizacja wykraczała poza jego kompetencje, a były istotne dla sprawności postępowań w SR, były to m.in.: bezzwłoczne wszczynanie procedury obsadzania wolnych stanowisk sędziowskich; zwolnienie sądów apelacji warszawskiej ze zgłaszania zwolnionych etatów urzędników sądowych i innych pracowników do Ministerstwa Sprawiedliwości; poszerzenie uprawnień orzeczniczych referendarzy sądowych; zaniechanie delegowania sędziów; poprawę warunków lokalowych; uregulowanie statusu biegłych sądowych, podniesienie stawek wynagrodzenia, oraz zapewnienie adekwatnej liczby biegłych do potrzeb; szkolenia sędziów i asystentów sędziego – realne podnoszenie kwalifikacji oraz budowanie zespołu; regularne i częste szkolenia dla nowo mianowanych sędziów oraz zwiększenie środków finansowych na wynagrodzenia asystentów sędziego i urzędników.

(akta kontroli tom 1 str. 463-466, 486-489, 517-518, 553-554, 582-583)

1.2. Podejmowane przez Prezesa Sądu działania w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego⁵³ wykazano w informacjach rocznych o działalności SR za rok 2018 i 2019 oraz w danych do informacji rocznych za lata 2020-2022 przekazanych do Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa-Praga. W opracowaniach tych corocznie wskazywano katalog tych samych działań podejmowanych przez Prezesa, w tym m.in.: opracowywanie rocznych Planów zadań nadzorczych; wprowadzenie zarządzeniem nr 100/17 z 18 października 2017 r. zadaniowego czasu pracy referendarzy w IV Wydziale Ksiąg Wieczystych oraz określanie co kwartał norm załatwienia spraw; przesuwanie pracowników pomiędzy wydziałami w SR, występowanie do Ministerstwa Sprawiedliwości o pozostawienie zwolnionych

⁵² W zarządzeniu nr 403/14 z dnia 31 grudnia 2014 r.

⁵³ W okresie objętym kontrolą Prezes Sądu Rejonowego, stosownie do art. 37a §3 pusp, sprawował wewnętrzny nadzór administracyjny nad działalnością administracyjną SR. Dalej: WNA.

stanowisk asystenta sędziego, urzędniczych oraz innych pracowników w SR; sporządzanie kwartalnych raportów zarządzania ryzykiem; prowadzenie analiz statystycznych pracy sędziów; prowadzenie nadzoru nad wykonywaniem obowiązków przez Przewodniczących Wydziałów; prowadzenie narad z Wiceprezesem w zakresie funkcjonowania wydziałów i organizacji pracy oraz z Dyrektorem Sądu w celu racjonalnego rozmieszczenia kadry urzędniczej w poszczególnych wydziałach; monitorowanie postępowań sądowych w sprawach ponadrocznych ze szczególnym uwzględnieniem spraw, w których doszło do stwierdzenia przewlekłości postępowania; monitorowanie sprawności postępowań w sprawach zagrożonych przedawnieniem oraz w sprawach, w których areszt tymczasowy był stosowany powyżej 2 lat; monitorowanie terminowości podejmowania przez sędziów czynności; monitorowanie spraw, w których postępowanie zostało zawieszona pod kątem podstawy zawieszenia oraz terminowości podejmowania czynności celem usunięcia przeszkód do rozpoznania sprawy; monitorowanie terminowości przyznawania i wypłacania wynagrodzenia biegłym sądowym, zapewnienie rozwoju zawodowego pracowników oraz uzupełnianie sprzętu technicznego adekwatnie do zgłaszanych przez komórki organizacyjne potrzeb.

(akta kontroli tom 1 str.463-466, 486-489, 517-518, 553-554, 582-583)

W latach 2018-2023 (I półrocze) Prezes Sądu opracowywał roczne Plany zadań nadzorczych, zawierające zbiór czynności nadzorczych podejmowanych w celu osiągnięcia mierników określonych w Planach działalności SR. Plany zadań nadzorczych zostały sporządzone z wykorzystaniem „Kierunków wewnętrznego nadzoru administracyjnego wykorzystywanego przez prezesów sądów działających na obszarze apelacji warszawskiej”, corocznie opracowanych przez Prezesa Sądu Apelacyjnego oraz „Ogólnych kierunków wewnętrznego nadzoru administracyjnego” corocznie wyznaczanych przez Ministra Sprawiedliwości, a następnie przekazane Prezesowi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga. Plany zadań nadzorczych zawierały opis czynności nadzorczych Prezesa Sądu oraz przewodniczących poszczególnych wydziałów określonych dla każdego z wydziałów Sądu Rejonowego, oczekiwany efekt działań nadzorczych oraz planowaną częstotliwość weryfikacji wykonywania czynności. Określone czynności dotyczyły m.in. zmniejszania zaległości, monitorowania przebiegu postępowań i terminowości podejmowanych czynności, racjonalności przydziału sędziów i referendarzy oraz wykorzystania kadry urzędniczej. Prezes Sądu dwukrotnie w roku (po I półroczu oraz na koniec roku) sporządzał informację, czy cele działań nadzorczych zostały osiągnięte, a w przypadku ich nie osiągnięcia podawał również powody.

(akta kontroli tom 3 str. 80-242)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu Rejonowego w zakresie swojej właściwości określał cele, mierniki i zadania w Planach działalności, zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady kaskadowania celów wskazywanych corocznie przez Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Sądu Apelacyjnego i Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa-Praga. W okresie objętym kontrolą nie osiągnięto wszystkich zaplanowanych mierników dla przyjętych celów: *poprawy sprawności funkcjonowania systemu sądownictwa powszechnego i zagwarantowania obywatelom konstytucyjnego prawa do sądu (w latach 2018-2021) oraz upowszechniania mediacji oraz innych polubownych metod rozwiązywania sporów, jako rzeczywistej i ogólnodostępnej alternatywy dla spornych postępowań sądowych oraz zapewnienia dostępnego i otwartego na obywatela wymiaru sprawiedliwości (w 2022 r.)*. Wykonanie mierników dla Sądu Rejonowego ogółem oraz dla analizowanych kategorii spraw uległo pogorszeniu w 2022 r. w porównaniu do 2017 r., w tym: spadła liczba załatwionych spraw C i RC,

wzrosła długość przeciętnego czasu trwania postępowania w sprawach C (z 12,8 do 21 miesięcy), w sprawach K (z 5,6 do 6,9 miesiąca), w sprawach RC (z 8,4 do 11 miesięcy), wzrósł czas, po upływie którego odbyła się pierwsza rozprawa lub posiedzenie (C, K, RC) oraz wzrosła liczba spraw, w których postępowanie sądowe trwało powyżej 12 miesięcy (K i RC z 45 do 73 miesięcy) i liczba niezadowolonych spraw w okresie 12 miesięcy (C, K i RC).

Prezes Sądu realizował obowiązujące na obszarze apelacji warszawskiej procedury związane z wykonywaniem kontroli zarządczej, w tym dokonywał analiz ryzyk związanych z realizacją planów działalności, a jej wyniki przekazywał Prezesowi Sądu Okręgowego Warszawa-Praga. Zidentyfikowane kluczowe ryzyka dotyczyły niedostosowania obsady kadry orzeczniczej i urzędniczej do obciążenia i usprawiedliwionej nieobecności orzeczników, jednak decyzje w celu ich poprawy pozostawały poza kompetencjami Prezesa Sądu. Prowadzony przez Prezesa Sądu Rejonowego nadzór administracyjny dotyczył również realizacji celów określanych w planach działalności oraz obejmował zidentyfikowane ww. ryzyka dla osiągnięcia tych celów.

2. Organizacja sądów powszechnych i zarządzanie zasobami

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą kognicja, tj. zakres i rodzaj rozpatrywanych spraw oraz właściwość miejscowa Sądu Rejonowego nie ulegała zmianie.

W latach 2018-2023 (I półrocze) Prezes Sądu nie sporządzał analiz dotyczących struktury organizacyjnej w Sądzie Rejonowym, jej efektywności i adekwatności do zakresu realizowanych zadań.

Prezes wyjaśnił, że z uwagi na wielkość Sądu Rejonowego monitorował adekwatności struktury organizacyjnej SR, na podstawie analiz statystycznych, rozmów z przewodniczącymi wydziałów oraz własnych obserwacji.

W okresie objętym kontrolą dokonano jednej zmiany w strukturze organizacyjnej Sądu Rejonowego. W 2018 r., Prezes Sądu utworzył Biuro Obsługi Interesantów⁵⁴ w Oddziale Administracyjnym, dedykowane do obsługi interesantów I Wydziału Cywilnego i III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich. Za obsługę interesantów pozostałych wydziałów odpowiadali kierownicy ich sekretariatów (do czasu uzyskania dodatkowej powierzchni biurowej pozwalającej na obsługę interesantów wszystkich komórek organizacyjnych Sądu Rejonowego).

(akta kontroli tom 1 str. 51-66; tom 2 str. 347, 374, 404-405, 446, 485)

W latach 2018-2022 najwięcej spraw cywilnych, karnych oraz rodzinnych i nieletnich wpływało do SR z Legionowa (co stanowiło w ww. okresie od 47,1% do 55,5%) oraz gmin Jabłonna (od 11,0% do 13,3%), Serock (od 10,1% do 10,7%), Nieporęt (od 8,6% do 10,5%), Wieliszew (od 7,4% do 9,8%) i inne (od 6,0 % do 15,0 %).

(akta kontroli tom 1 str. 52-53)

2.2. Obsada etatów w Sądzie Rejonowym zmniejszyła się ze 100 na koniec 2018 r. (co stanowiło 97,1% limitu/planu etatów) do 97 na dzień 30 czerwca 2023 r. (tj. 96% limitu). W poszczególnych grupach stanowisk, obsada według stanu na 30 czerwca 2022 r. w porównaniu do 2018 r. kształtował się następująco:

- sędziowie: obsada wzrosła z 13 do 14 stanowisk (co stanowiło odpowiednio 86,7% i 93,3 limitu/planu etatów);
- asesory: obsada zmalała z 2 do 0 stanowisk (tj. 100% i 0% planu);
- referendarze: obsada nie uległa zmianie i wynosiła 7 stanowisk (tj. 100% planu);

⁵⁴ Zarządzeniem 50/2018 z 2 marca 2018 r. w sprawie określenia sposobu organizacji Biura Obsługi Interesantów oraz określenia Regulaminu Obsługi Interesantów, Regulaminu Czytelni Akt i Regulaminu Biura Podawczego w Sądzie rejonowym.

- asystenci sędziego: obsada zmalała z 8 do 6 stanowisk (tj. 87,5% i 85,7% planu);
- kuratorzy - obsada wzrosła z 13 do 14 stanowisk (tj. 100% planu);
- urzędnicy sądowi - obsada wzrosła z 52 do 53 stanowisk (tj. 98,1% i 100% planu);
- inni pracownicy – obsada nie uległa zmianie i wynosiła 3 stanowiska (tj. 60,0% planu).

W okresie objętym kontrolą wakaty na poszczególnych stanowiskach na koniec roku kształtowały się następująco:

- na stanowisku sędziego w 2018 r. były dwa wakaty (nieuwzględniające sędziów delegowanych do innych sądów), a w latach 2019-2020 i 2022-2023 (I półrocze) - jeden wakat;
- na stanowisku asesora w latach 2022-2023 (I półrocze) były dwa wakaty;
- na stanowisku kuratora w 2019 r. był jeden wakat;
- na stanowisku asystenta sędziego w I półroczu 2023 r. był jeden wakat;
- na stanowisku urzędnika sądowego w 2018 r. oraz w latach 2020-2021 był jeden wakat.

Prezes Sądu wyjaśnił, że procedury obsadzania wolnych stanowisk sędziowskich i asesora sądowego przeprowadzane są przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a stanowiska kuratora przez Sąd Okręgowy Warszawa - Praga. W przypadku pozostałych stanowisk w Sądzie Rejonowym przeprowadzono konkursy, w tym jeden na stanowisko asystenta sędziego (sierpień 2023 r.) oraz trzy na stanowisko urzędnika sądowego (sierpień 2018 r. oraz marzec i listopada 2021 r.)

(akta kontroli tom 1, str. 53; tom 2 str. 1-125)

Prezes Sądu systematycznie prowadził dla każdego wydziału analizy statystyczne dotyczące pracy poszczególnych sędziów i referendarzy.

(akta kontroli tom 1 str. 51; tom 3 str. 244-381)

Obsada średniookresowa sędziów i asesorów, ruch spraw oraz średnie obciążenie sędziów wpływem spraw⁵⁵ w poszczególnych wydziałach SR na koniec w 2022 r. w porównaniu do końca 2017 r. kształtowała się w następujący sposób:

- w I Wydziale Cywilnym obsada średniookresowa wzrosła z 3,7 do 5,1 (wzrost o 37,0%)⁵⁶ przy niezmiennym limicie wynoszącym 8 etatów. Analiza ruchu spraw w wydziale wskazywała na wzrost zarówno liczby spraw wpływających (wzrost o 15,2%, tj. 8 302 do 9 314 spraw), załatwionych (wzrost o 12,6% tj. z 8 271 do 9 324 spraw), jak i spraw niezłatwionych (wzrost o 27,8% tj. z 2 542 do 3 249 spraw). Średnie obciążenie sędziów sprawami wpływającymi spadło z 794,7 do 417,3 spraw (tj. o 47,5%);
- w II Wydziale Karnym obsada średniookresowa wzrosła z 4,2 do 4,5 (wzrost o 8,2%)⁵⁷ przy limicie niezmiennym i wynoszącym 6 etatów. Analiza ruchu spraw wykazała nieznaczny spadek liczby spraw wpływających (spadek o 1,8% z 5 359 do 5 261 spraw) i załatwionych spraw (spadek o 4,7% tj. z 5 336 do 5 086 spraw), oraz wzrost liczby spraw niezłatwionych (wzrost o 33,8% tj. z 983 do 1 315 spraw). Średnie obciążenie sędziów pionu karnego (sprawy wpływające) spadło z 1 284,5 do 1 165,5 spraw (tj. o 9,3%);
- w III Wydziale Rodzinnym i Nieletnich obsada średniookresowa zmalała z 2,5 do 2,1 (spadek o 13,3%) przy limicie niezmiennym i wynoszącym 3 etaty. Analiza ruchu spraw wydziału wykazała wzrost liczby spraw wpływających (wzrost o 27,8%, tj. z 14 688 do 19 373 spraw), załatwionych (wzrost o 30,4%, tj. z 13 926 do 22 516 spraw) oraz spraw niezłatwionych (wzrost o 35,4%, tj. z 4 484 do 7 578

⁵⁵ Wraz z referendarzami pionu ksiąg wieczystych, według obsady średniookresowej.

⁵⁶ W latach 2018-2023 (I półrocze) wynosiła odpowiednio: 3,7; 5,4; 4,6; 5,6; 5,1 i 5,1.

⁵⁷ W latach 2018-2023 (I półrocze) wynosiła odpowiednio: 4,2; 4,1; 4,3; 4,2; 4,8 i 4,5.

spraw). Średnie obciążenie sędziów w ww. pionie (sprawy wpływające) spadło z 806,4 do 1 188,1 spraw (tj. o 47,3%);

- w IV Wydziale Ksiąg Wieczystych nie było orzekających sędziów i asesorów. Natomiast obsada średniokresowa referendarzy wzrosła z 3,2 do 4,2 (wzrost o 37,1%). Limit etatów referendarzy wzrósł z 4 do 6 etatów. Analiza ruchu spraw wykazała wzrost liczby spraw wpływających (wzrost o 31,9%, tj. z 14 688 do 19 373 spraw), załatwionych (wzrost o 61,7%, tj. z 13 926 do 22 515 spraw) oraz spraw niezłatwionych (o 69,0%, tj. z 4 484 do 7 578 spraw). Średnie obciążenie sędziów w IV Wydziale Ksiąg Wieczystych (sprawy wpływające) nie uległo istotnej zmianie i wynosiło w 4 643 spraw 2017 r. oraz 4 665 spraw w 2022 r.

(akta kontroli tom 1 str. 614-615)

W latach 2018-2023 (I półrocze) w przypadku zwolnienia etatu w Sądzie Rejonowym Prezes Sądu informował, z zachowaniem drogi służbowej, Ministra Sprawiedliwości (w zakresie stanowisk sędziowskich), Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie (w zakresie asystentów sędziego) lub w przypadku pracowników niepodlegających jego zwierzchnictwu służbowemu (urzędnicy sądowi i inni pracownicy) wraz z Dyrektorem Sądu Rejonowego - Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego w Warszawie oraz występował z wnioskiem o przydzielenie do SR zwalnianych etatów (tj. pozostawienie ich w limitach/planie), w tym:

- czterech stanowisk sędziowskich zwolnionych w związku z przeniesieniem trzech sędziów do innych sądów (z I Wydziału Cywilnego, II Wydziału Rodzinnego i Nieletnich oraz IV Wydziału Karnego) oraz przejścia jednego sędziego w stan spoczynku (z I Wydziału Cywilnego). Minister Sprawiedliwości choć wszystkie zwolnione stanowiska przydzielił do Sądu Rejonowego, to dwa z nich przekształcił następnie w stanowiska asesora sądowego⁵⁸. Wnioski zostały rozpatrzone w okresie do dwóch miesięcy (trzy przypadki) oraz do pięciu miesięcy (jeden przypadek) od ich skierowania;
- sześć stanowisk asystenta sędziego zwolnionych w wyniku rozwiązania umowy o pracę. Decyzją Ministra Sprawiedliwości - pięć stanowisk przydzielono do SR, a jedno zniesiono⁵⁹. Wnioski rozpatrzone w okresie do dwóch miesięcy (cztery przypadki) oraz trzech miesięcy (dwa przypadki);
- 13 stanowisk urzędnika sądowego, zwolnionych w związku z rozwiązaniem umowy o pracę lub przejściem na emeryturę. W przypadku 8 stanowisk Minister Sprawiedliwości zdecydował o ich pozostawieniu w SR, a pięć stanowisk zniesiono⁶⁰. Wnioski rozpatrzone do dwóch miesięcy (12 przypadków) oraz trzech miesięcy (jeden przypadek);
- pięć stanowisk „inny pracownik”, zwolnionych w wyniku rozwiązania umowy o pracę. Decyzją Ministra Sprawiedliwości trzy stanowiska przydzielono do SR, natomiast dwa etaty zniesiono⁶¹. Wszystkie wnioski rozpatrzone do dwóch miesięcy.

(akta kontroli tom 2 str. 126-228, 238-269)

Ponadto Prezes i Dyrektor SR wystąpili w listopadzie 2022 r. do Prezesa i Dyrektora Sądu Apelacyjnego o pozostawienie czterech etatów urzędniczych przydzielonych do IV Wydziału Ksiąg Wieczystych na czas realizacji zadań określonych w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów⁶².

⁵⁸ W tym dwa etaty przydzielono w 2018 r. oraz dwa w 2022 r. Jeden etat przekształcono w 2019 r. i jeden w 2022 r.

⁵⁹ W tym jeden etat przydzielono w 2018 r., jeden w 2019 r., dwa w 2022 r. oraz jeden w 2023 r. Jeden etat zniesiono w 2019 r.

⁶⁰ W tym trzy etaty pozostawiono w 2019 r., jeden w 2020 r., jeden w 2021 r., jeden w 2022 r. oraz dwa w I półroczu 2023 r. Wszystkie 5 etatów zniesiono w 2019 r.

⁶¹ W tym: jeden etat przydzielono w 2019 r., jeden w 2020 r. oraz jeden w 2021 r. Dwa etaty zniesiono w 2019 r..

⁶² Dz.U. 2018 poz. 1716.

Finansowanie ww. etatów było przewidziane do 2022 r. We wniosku wskazano, że powiat legionowski znajdował się na piątym miejscu w Polsce pod względem ilości wydanych pozwoleń na budowę (w 2020 r. wydano 2216 pozwoleń, a w 2021 r. – 2560) co miało bezpośrednie przełożenie na ilość wniosków wpływających do IV Wydziału Ksiąg Wieczystych, a także długi czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku (siedmiomiesięczny średni czas oczekiwania) i niewystarczający w stosunku do zadań poziom zatrudnienia w wydziale w tym wyczerpanie możliwości wsparcia kadrowego w ramach posiadanych zasobów SR. Decyzją MS utrzymane zostało finansowanie ww. etatów do końca 2023 r.

(akta kontroli tom 2 str. 229-237)

W latach 2018-2023 (I półrocze) Prezes sześciokrotnie wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z wnioskami o przyznanie łącznie 10 dodatkowych etatów (zwiększając przyznany limit/plan), w tym: dwa etaty sędziowskie (po jednym 2018 r. i 2021 r. – odpowiednio do wydziałów: karnego i cywilnego), trzy etaty referendarzy sądowych (w 2020 r. – jeden, w 2021 r. – dwa), trzy etaty asystentów sędziego (w 2021 r. – jeden, w 2023 r. – dwa), dwa etaty urzędników sądowych (oba w 2021 r.). Wnioski o dodatkowe etaty Prezes uzasadnił niewystarczającym poziomem zatrudnienia kadry orzeczniczej w stosunku do ilości zdań i obciążenia kadry dodatkowymi obowiązkami, niewystarczającą liczbą asystentów przypadających na etat sędziego, systematycznym wzrostem spraw wieczystoksięgowych, zgłaszaniem się do konkursów na zastępstwo kandydatów o bardzo małej wiedzy merytorycznej. W czterech przypadkach Minister Sprawiedliwości nie uwzględnił wniosków⁶³, a w dwóch pozostałych wnioski pozostały bez odpowiedzi⁶⁴.

(akta kontroli tom 2 str. 290-307, 528-535)

W okresie objętym kontrolą decyzjami Ministra Sprawiedliwości dwóch sędziów Sądu Rejonowego zostało delegowanych do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga w Warszawie (na podstawie art 77 § 1 pkt 1 pusp) oraz jeden sędzia do pełnienia czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości (na podstawie art 77 § 2 pkt 1 pusp). Natomiast do Sądu Rejonowego delegowano jednego sędziego z Sądu Rejonowego dla Warszawy - Pragi Północ w Warszawie.

W przypadku sędziów delegowanych do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga, jeden został delegowany od 1 lutego 2014 r. na czas nieokreślony i w trakcie delegowania przeszedł z dniem 25 lipca 2018 r. w stan spoczynku. W drugim przypadku sędzia został dwukrotnie delegowany (każdorazowo na rok) na łączny okres od 15 września 2017 r. do 14 września 2019 r. Pierwsze delegowanie sędziego (tj. z 2017 r.), nastąpiło pomimo negatywnej opinii Prezesa Sądu Rejonowego, który poinformował Ministra Sprawiedliwości, że w ówczesnej sytuacji kadrowej I Wydziału Cywilnego delegacja sędziego w praktyce uniemożliwi jego funkcjonowanie. Na sześć etatów sędziowskich dwóch sędziów przebywało na urlopie macierzyńskim i długotrwałym urlopie wypoczynkowym (po zakończeniu urlopu macierzyńskiego), a trzeci sędzia wnioskowała o przeniesienie do trzech innych sądów rejonowych bliższych miejsca jej zamieszkania, natomiast dwa etaty asesorskie były nieobsadzone. Delegowana sędzia miała w referacie 524 sprawy, których nie było komu przydzielić, a w wyniku sytuacji kadrowej znacząco wzrósł odsetek spraw starych, w tym o kilkaset spraw w kategorii ponadrocznych. Zmniejszenie tej liczby w ocenie Prezesa było mało prawdopodobne, a w sytuacji delegowania sędziego nie było możliwe. Przy drugim delegowaniu sędziego (2018 r.), Prezes Sądu Rejonowego poinformował Prezesa

⁶³ Wnioski zostały rozpatrzone do dwóch miesięcy (jeden przypadek), do trzech miesięcy (dwa przypadki) i do czterech miesięcy (jedne przypadki).

⁶⁴ Nie udzielono odpowiedzi na wnioski z 27 lipca 2021 r. (1 etat asystenta sędziego) oraz 28 września 2021 r. (jeden etat sędziego i jeden etat referendarza sądowego).

Sądu Okręgowego Warszawa-Praga⁶⁵, że nie zgłasza zastrzeżeń co do dalszego delegowania sędziego, ponieważ sytuacja kadrowa uległa poprawie, a mając na uwadze braki kadrowe Sądu Okręgowego Warszawa-Praga, delegacja wydała się celowa.

Po zakończeniu delegacji w Sądzie Okręgowym Warszawa-Praga, sędzia wróciła do Sądu Rejonowego, z którego ponownie została delegowana, tym razem do Ministerstwa Sprawiedliwości na okres od 6 listopada 2019 r. do 5 maja 2020 r. (na stanowisko głównego specjalisty w Departamencie Legislacyjnego Prawa Cywilnego). Prezes Sądu Rejonowego negatywnie opiniował delegowanie sędziego do Ministerstwa Sprawiedliwości, uzasadniając to wielkością referatów sędziów orzekających w I Wydziale Cywilnym oraz wzrostem odsetka spraw starych.

W marcu 2020 r. Prezes Sądu Rejonowego zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o rozważenie skrócenia delegacji sędziego, wskazując na wielkość referatów orzekających w I Wydziale Cywilnym oraz wzrost odsetka spraw starych (które uległy wzrostowi w porównaniu do października 2019 r.), w wyniku czego Minister odwołał sędziego z delegowania.

(akta kontroli tom 2 str. 270-282)

W związku z delegowaniem sędziów SR do innych jednostek (w tym dwóch w 2018 r. oraz jednego w latach 2019-2022), Sąd Rejonowy na ten czas miał faktycznie zablokowane etaty oraz ponosił koszty ich wynagrodzenia, które wynosiły łącznie 373,2 tys. zł⁶⁶, w tym dodatki funkcyjny i specjalny związane z pełnieniem przez sędziego funkcji w Ministerstwie Sprawiedliwości, które wynosiły odpowiednio 4,5 tys. zł i 10,6 tys. zł.

(akta kontroli tom 1 str. 32-33, 46)

W związku powołaniem⁶⁷ sędziego Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Północ w Warszawie na stanowisko Prezesa Sądu Rejonowego, został on dwukrotnie delegowany na 4-letnie okresy (z dniem 28 grudnia 2017 r. oraz z dniem 28 grudnia 2021 r.) celem pełnienia tej funkcji. W maju 2023 r. Prezes Sądu Rejonowego w Legionowie w piśmie do Ministra Sprawiedliwości wystąpił z wnioskiem o zmianę miejsca wykonywania obowiązków zawodowych i przeniesienie służbowo z macierzystego sądu do Sądu Rejonowego (wskazując przy tym przeniesienie mogłoby nastąpić w drodze zamiany miejsca służbowego z sędzią z Sądu Rejonowego, która złożyła analogiczny wniosek o przeniesienie do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Północ). Prezes uzasadnił swój wniosek m.in. chęcią aktywnego uczestnictwa w bieżącym funkcjonowaniu SR, korzystając z czynnego prawa głosu na zgromadzeniu ogólnym SR, a nie tylko kierowaniem i zarządzaniem sądem oraz chęcią dalszej pracy w tym sądzie po zakończeniu sprawowanej kadencji. Prezes podkreślił również korzyść dla Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Północ w związku z jego przeniesieniem, związaną z odblokowaniem zajmowanego przez niego etatu. Decyzją z lipca 2023 r. ww. wniosek pozostał bez rozpatrzenia. W trakcie kontroli (w listopadzie 2023 r.) Prezes Sądu został przeniesiony⁶⁸ na stanowisko sędziego w Sądzie Rejonowym.

(akta kontroli tom 2 str. 270, 283-223)

W celu zapewnienia adekwatnej do potrzeb obsady kadrowej w wydziałach Sądu Rejonowego, Prezes w okresie objętym kontrolą dokonał przeniesienia między wydziałami łącznie 6 osób zatrudnionych w SR oraz dwa nieobsadzone etaty, zwiększając obsadę kadrową:

⁶⁵ Pismo nr ADM-121-19/18 z dnia 30 sierpnia 2018 r.

⁶⁶ W tym: 179,1 tys. zł w 2018 r., 143,1 tys. w 2019 r. oraz 50,9 tys. zł w 2020 r.

⁶⁷ Sędzia dwukrotnie został powołany w 2017 r. i 2021 r. na stanowisko Prezesa Sądu.

⁶⁸ Decyzją Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości wyrażoną w piśmie nr DKO-I-5630.153.2023 z 7 listopada 2023 r.

- II Wydziału Karnego o jednego sędziego (przeniesionego w 2021 r. z III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich) oraz dwa nieobsadzone etaty asystenta sędziego i asesora sądowego (przeniesione z I Wydziału Cywilnego odpowiednio w 2020 r. i w I półroczu 2023 r.). Przeniesienia sędziów odbyły się za zgodą sędziów;
- IV Wydziału Ksiąg Wieczystych o dwóch referendarzy sądowych (przeniesionych w 2018 r. i 2021 r. z I Wydziału Cywilnego);
- I Wydziału Cywilnego o dwóch referendarzy sądowych (przeniesionych w 2019 r. i w I półroczu 2023 r. z IV Wydziału Ksiąg Wieczystych);
- III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich o jednego sędziego (przeniesionego w 2022 r. z I Wydziału Cywilnego).

(akta kontroli tom 2 str. 287-289)

W okresie objętym kontrolą Prezes Sądu podejmował działania związane z obsadzeniem zwolnionych stanowisk w drodze konkursu. W wyniku sześciu ogłoszonych konkursów na stanowisko pełniącego obowiązki asystenta sądowego⁶⁹, zatrudniono dwóch pracowników⁷⁰. W dwóch konkursach nie złożono żadnych ofert, a w pozostałych od jednej do pięciu ofert. W latach 2022-2023 (I półrocze) w Sądzie Rejonowym nie ogłaszano konkursów.

W wyniku rozstrzygnięcia ogłoszonych przez Dyrektora Sądu 13 konkursów na stanowisko protokolanta sądowego w wymiarze łącznym 19,5 etatów, zatrudniono jednego protokolanta sądowego⁷¹ oraz 9 osób do pełnienia obowiązków protokolanta sądowego⁷².

(akta kontroli tom 2 str. 554-617)

Prezes Sądu wyjaśnił, że zwiększenie limitu etatów o 15 dodatkowych oraz o przesunięcie pięciu kolejnych etatów, wpłynęłyby na zwiększenie sprawności postępowań w sprawach rozpoznawanych przez Sąd Rejonowy. Zwiększenie limitu i przesunięcie etatów na poszczególnych stanowiskach dotyczyła:

- trzech etatów sędziowskie, w tym jeden stanowił dodatkowy etat dla III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich oraz dwa etaty przekształcone z etatów asesora sądowego w II Wydziale Karnym, zwiększających łączny limit do 18 etatów;
- jednego dodatkowy etatu referendarza, zwiększając limit do łącznie 8 etatów;
- 11 dodatkowych etatów asystenta sędziego, zwiększając do 18 limit etatów;
- 5 etatów urzędniczych, w tym dwa stanowiły dodatkowe etaty, a trzy przekształcone z etatów innych pracowników. Tym samym limit etatów zostałby zwiększony do 58 etatów.

W ocenie Prezesa Sądu, sprawny wymiar sprawiedliwości opierać powinien się na wysoce wykwalifikowanej i dobrze wynagradzanej obsłudze sekretarskiej, asystenckiej oraz referendarskiej. Prezes wskazał potrzebę dodatkowego etatu do IV Wydziału Ksiąg Wieczystych w związku z wzrostem spraw, w wyniku m.in. ożywienia inwestycji deweloperskich w zakresie budownictwa mieszkalnego (jednorodzinne i wielorodzinne). Prezes wyjaśnił również, że każdy sędzia powinien mieć stale przydzielonego jednego asystenta (reguła: jeden sędzia - jeden asystent), natomiast obciążenie urzędników ma bezpośredni wpływ na efektywność pracy orzekających. Długi czas oczekiwania na rozpoznanie spraw budzi niezadowolenie stron postępowania i nierzadko stanowi istotne zagrożenie dla powodzenia ich interesów.

(akta kontroli tom 1 str. 143-144)

W zakresie szkoleń sędziów, asesorów sądowych, referendarzy, kuratorów i asystentów sędziów, Prezes Sądu wyjaśnił, że w Sądzie Rejonowym nie jest

⁶⁹ W tym 3 konkursy w 2018 r. oraz po jednym konkursie w latach 2019-2021.

⁷⁰ W 2018 r. i 2021 r.

⁷¹ W 2018 r.

⁷² W tym 4 osoby w 2018 r., 3 w 2019 r. oraz 2 w 2021 r.

prowadzony wykaz pracowników objętych szkoleniami. Źródłem wiedzy o odbytych szkoleniach są zaświadczenia składane do akt osobowych pracowników.

Z przedłożonych przez Prezesa Sądu danych za lata 2018-2023 (I półrocze) dotyczących szkolenia sędziów SR wynikało, że szkoleniami objęto łącznie 8 sędziów Sądu Rejonowego, którzy uczestniczyli od dwóch do 13 szkoleń, przy czym w 2022 r. żaden z sędziów nie uczestniczył w szkoleniu. Szkolenia przeprowadzono m.in. z zakresu zmian Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego; uzasadniania orzeczeń sądowych; zmiany Kodeksu postępowania cywilnego; wybranych zagadnień prawa medycznego w orzecznictwie sądów opiekuńczych; dowodów z opinii biegłego psychiatry i psychologa; dochodzenia roszczeń z tzw. umów kredytów frankowych oraz nadzoru nad komornikami i czynnościami komorników.

(akta kontroli tom 1 str. 49-50)

W Sądzie Rejonowym nie opracowywano wykazów szkoleń oferowanych pracownikom sądu.

Prezes wyjaśnił, że pracownikom udostępniano oferty szkoleń wpływających do SR organizowanych przede wszystkim przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury oraz m.in. Sąd Apelacyjny i Sąd Okręgowy Warszawa-Praga, z których pracownicy mogli skorzystać.

Na pytanie w jaki sposób identyfikowano potrzeby szkoleniowe pracowników, Prezes Sądu wyjaśnił, że corocznie przy wypełnianiu ankiety samooceny kontroli zarządczej pracownicy mają możliwość wypowiedzenia się w zakresie szkoleń. Zgłaszane tematy szkoleń przesyłane są do Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury i stanowią podstawę stworzenia harmonogramu jej działalności szkoleniowej.

(akta kontroli tom 1 str. 51)

Średnie wynagrodzenia⁷³ poszczególnych grup zawodowych Sądu Rejonowego na tle średniego wynagrodzenia w Warszawie⁷⁴ oraz średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim⁷⁵ kształtowały się na poziomie odpowiednio:

- dla sędziów⁷⁶: 203,5% w 2018 r. i 171,0% w 2022 r. średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 215,7% i 180,7% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;
- dla asesorów⁷⁷: 124,2% i 119,6% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 131,7% i 126,5% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;
- dla referendarzy⁷⁸: 167,9% i 153,5% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 178,0% i 162,3% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;
- dla kuratorów⁷⁹: 103,6% i 94,7% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 109,8% i 100,1% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;
- dla asystentów sędziego⁸⁰: 62,3% i 67,4% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 66,0% i 71,2% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;

⁷³ Obejmującego wynagrodzenie ogółem wraz z dodatkowym wynagrodzeniem rocznym.

⁷⁴ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego przeciętne wynagrodzenie w Warszawie wynosiło: 6 453,48 zł w 2018 r., 6 762,85 zł w 2019 r., 7 056,38 zł w 2020 r., 8 058,27 zł w 2021 r. oraz 8 813,57 zł w 2022 r.

⁷⁵ Według danych Głównego Urzędu Statystycznego przeciętne wynagrodzenie w województwie mazowieckim wynosiło: 6 087,21 zł w 2018 r., 6 402,1 zł w 2019 r., 6 700,01 zł w 2020 r., 7 590,74 zł w 2021 r. oraz 8 337,32 zł w 2022 r.

⁷⁶ Przeciętne wynagrodzenie sędziów wynosiło: 13 132,33 zł w 2018 r.; 13 920,17 zł w 2019 r.; 14 976,75 zł w 2020 r.; 14 465,5 zł w 2021 r. oraz 15 068,25 zł w 2022 r.

⁷⁷ Przeciętne wynagrodzenie asesorów wynosiło: 8 015,25 zł w 2018 r.; 9 317,0 zł w 2019 r.; 10 139,5 zł w 2020 r.; 10 278,58 zł w 2021 r. oraz 10 545,08 zł w 2022 r.

⁷⁸ Przeciętne wynagrodzenie referendarzy wynosiło: 10 825,75 zł w 2018 r.; 11 496,5 zł w 2019 r.; 12 312,83 zł w 2020 r.; 13 052,42 zł w 2021 r. oraz 13 531,5 zł w 2022 r.

⁷⁹ Przeciętne wynagrodzenie kuratorów wynosiło: 6 683,75 zł w 2018 r.; 7 076,67 zł w 2019 r.; 8 185,25 zł w 2020 r.; 8 593,33 zł w 2021 r. oraz 8 346,67 zł w 2022 r.

⁸⁰ Przeciętne wynagrodzenie asystentów sędziego wynosiło: 4 018,17 zł w 2018 r.; 4 350,58 zł w 2019 r.; 5 627,58 zł w 2020 r.; 6 105,17 zł w 2021 r. oraz 5 937,08 zł w 2022 r.

- dla urzędników sądowych⁸¹: 62,8% i 68,4% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 66,6% i 72,3% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim;
- inni pracownicy⁸²: 38,0% i 49,5% średniego wynagrodzenia w Warszawie oraz 40,3% i 52,4% średniego wynagrodzenia w województwie mazowieckim.

Najwyższy wzrost średniego wynagrodzenia w 2022 r. w porównaniu do 2018 r. dotyczył stanowisk wspierających proces orzecznicy i wynosił 47,8% dla asystentów sędziego; 48,7% dla urzędników sądowych oraz 77,8% dla innych pracowników. Natomiast wzrost średniego wynagrodzenia na stanowiskach orzeczniczych wyniósł 14,7% dla sędziów; 24,9% dla referendarzy i kuratorów oraz 31,6% dla asesorów.

(akta kontroli tom 2 str. 336-337)

2.3. W latach 2018-2023 (I półrocze) liczba mediacji w Sądzie Rejonowym oraz sposób zakończenia sprawy w tym trybie, kształtowała się następująco:

- w sprawach cywilnych do mediacji skierowano łącznie 44 sprawy (w 3 sprawach SR zatwierdził ugodę i umorzył postępowanie);
- w sprawach rodzinnych (z wyłączeniem nieletnich) skierowano łącznie 81 spraw do mediacji (wszystkie na podstawie postanowienia sądu). Przed mediatorem zawarto ugodę w 23 sprawach, w kolejnych 42 sprawach jej nie zawarto, a w 13 sprawach postępowanie mediacyjne przed mediatorem zakończyło się w inny sposób. SR zatwierdził ugodę w 26 sprawach, w tym w 22 z nich sprawach umorzył postępowanie);
- w sprawach karnych (w repertorium K) do postępowania mediacyjnego skierowano łącznie 13 spraw.

(akta kontroli tom 2 str. 338)

Prezes Sądu wyjaśnił, że alternatywne metody rozwiązywania sporów były propagowane w Sądzie Rejonowym poprzez aktualizowanie na stronie internetowej informacji na temat mediacji, prowadzenie dyżurów mediatorów w siedzibie sądu oraz udział w Międzynarodowym Tygodniu i Dniu Mediacji, popularyzujących wiedzę związaną z metodami pokojowego rozwiązywania konfliktu.

(akta kontroli tom 1 str. 26)

W okresie objętym kontrolą, dyżury były pełnione przez mediatora rodzinnego (od stycznia 2015 r. do listopada 2021 r.) oraz mediatorów zrzeszonych w Polskim Centrum Mediacji prowadzących mediacje cywilne, gospodarcze, administracyjne, rodzinne, szkolne, karne oraz z nieletnim sprawcą czynu karalnego (od września 2020 r.). Dyżury mediatorów z Polskiego Centrum Mediacji były powadzone w Sądzie Rejonowym na podstawie zgody Prezesa Sądu na wniosek o wyrażenie zgody na prowadzenie takich dyżurów. Sąd Rejonowy nie zawierał z Polskim centrum Mediacji porozumienia, umowy lub innego dokumentu określającego współpracę.

Z uwagi na rozpoczęcie realizacji inwestycji budowy nowej siedziby Sądu Rejonowego oraz aktualnymi trudnymi warunkami lokalowymi, stacjonarny dyżur mediatorów z Polskiego Centrum Mediacji, został zawieszony z dniem 15 września 2023 r. Prezes Sądu wyjaśnił, że przywrócenie dyżurów mediatorów planowane jest po poprawie warunków lokalowych Sądu Rejonowego.

(akta kontroli tom 1 str. 45-46; tom 2 str. 340-344)

Na pytanie o podjętych działaniach zaradczych w związku z zawieszeniem dyżurów mediatorów, Prezes Sądu wskazał stronę internetową Sądu rejonowego, na której

⁸¹ Przeciętne wynagrodzenie urzędników sądowych wynosiło: 4 055,92 zł w 2018 r.; 4 346,42 zł w 2019 r.; 5 797,42 zł w 2020 r.; 6 359,58 zł w 2021 r. oraz 6 029,67 zł w 2022 r.

⁸² Przeciętne wynagrodzenie innych pracowników wynosiło: 2 454,67 zł w 2018 r.; 2 887,25 zł w 2019 r.; 4 326,25 zł w 2020 r.; 4 820,33 zł w 2021 r. oraz 4 365,25 zł w 2022 r.

zamieszczono dni dyżurów i numery telefonów mediatorów, którzy tą drogą mogą udzielić informacji na temat mediacji. Natomiast na pytanie w jaki sposób planowane jest osiągnięcie miernika dotyczącego mediacji⁸³ określonego w Planie działalności na 2023 r. oraz na następne lata, w których będzie prowadzona budowa siedziby Sądu Rejonowego, Prezes wyjaśnił, że osiągnięcie ww. miernika jest planowane poprzez propagowanie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez stale aktualizowane informacje na temat mediacji na stronie internetowej oraz udziału w cyklicznych wydarzeniach popularyzujących i promujących mediację.

(akta kontroli tom 1 str. 45-46)

Zdaniem NIK brak stacjonarnych dyżurów mediatorów w siedzibie Sądu Rejonowego może wpłynąć na dalsze nieosiągnięcie wskaźnika.

2.4. W okresie objętym kontrolą, Prezes Sądu określał potrzeby sądu konieczne dla zapewnienia warunków prawidłowego funkcjonowania i sprawnego wykonywania przez sąd zadań i przekazywał je pisemnie do Dyrektora Sądu Rejonowego.

Prezes corocznie określał te same potrzeby związane z zapewnieniem finansowania działalności kuratorskiego Ośrodka nr 1 w Legionowie, realizacją potrzeb szkoleniowych zgłoszonych przez pracowników Sądu Rejonowego oraz zakupu systemów informacji prawnej realizację potrzeb szkoleniowych zgłoszonych przez pracowników Sądu Rejonowego i zakupu niezbędnych środków informatycznych niezbędnych do sprawnego działania Sądu Rejonowego.

(akta kontroli tom 2 str. 522-527)

Prezes wyjaśnił, że potrzeby były określane na podstawie obserwacji oraz rozmów prowadzonych z Przewodniczącymi Wydziałów. Potrzeby były corocznie realizowane.

(akta kontroli tom 1 str. 26)

Z rocznych sprawozdań Dyrektora Sądu⁸⁴ wynika, że w okresie objętym kontrolą w Sądzie Rejonowym m.in.: uruchomiono Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci (jedyne w powiecie), zainstalowano w Ośrodku Kuratorskim sprzęt audiowizualny do przesłuchań dzieci (2018 r.); kierowano z Powiatowego Urzędu Pracy stażystów (2020-2022); we współpracy z Dyrektorem Sądu Apelacyjnego podejmowano działania zmierzające do znalezienia i przeniesienia Sądu Rejonowego do tymczasowej siedziby (2018-2019), ogłoszono i rozstrzygnięto przetarg na opracowanie dokumentacji projektowej nowego budynku dla Sądu Rejonowego (2020 r.); złożono do Starostwa Powiatowego w Legionowie wnioski o wydanie pozwolenia na budowę budynku dla Sądu Rejonowego oraz Prokuratury Rejonowej w Legionowie (2021 r.); na podstawie opracowanej kompleksowej dokumentacji dotyczącej budowy nowej siedziby Sądu Rejonowego, przygotowano dokumentację przetargową dotyczącą procesu budowlanego (2022 r.); realizowano szkolenia pracowników (2018-2022).

(akta kontroli tom 2 str. 345-521)

W celu usprawnienia w Sądzie Rejonowym obsługi interesantów oraz budowy pozytywnego wizerunku zaufania do sądownictwa i wymiaru sprawiedliwości, umożliwiono dokonanie oceny poziomu satysfakcji interesantów z obsługi poprzez wypełnienie ankiety w formie papierowej (udostępnianej w Biurze Obsługi Interesantów I Wydziału Cywilnego i III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, IV Wydziale Ksiąg Wieczystych, szatni) oraz elektronicznej (na stronie internetowej SR).

⁸³ Tj. Odsetek spraw skierowanych do mediacji w stosunku do wszystkich spraw wpływających do sądów, w których mediacja może być zastosowana o wartości 1,3%.

⁸⁴ Tj. Sprawozdań z działalności Dyrektora Sądu jako dysponenta środków budżetu państwa trzeciego stopnia w zakresie zapewnienia warunków techniczno-organizacyjnych funkcjonowania sądu.

W latach 2018-2020 wyniki ankiet przedstawiono w rocznych analizach ankiet, w których wskazano, że na złożonych odpowiednio 16, 58 i 61 ankietach, ocenę pozytywną zawierało odpowiednio 93,7%, 89,7% i 100%.

W latach 2021-2023 wyniki ankiet prezentowano w zestawieniach zawierających zbiorcze odpowiedzi na pytania udzielone w dwu lub trzy miesięcznych okresach.

(akta kontroli tom 2 str. 558-601)

Prezes wyjaśnił, że na podstawie analizy udzielonych odpowiedzi dokonywano poprawy obsługi interesantów, w tym zamontowano Biurze Obsługi Klienta i Biurze Podawczym Sądu Rejonowego klimatyzatory, dokonano zmian osób obsługujących interesantów oraz dokonywano aktualizacji strony internetowej Sądu Rejonowego.

(akta kontroli tom 1 str. 26-27)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Prezes Sądu monitorował pracę, w tym obciążenie wpływem spraw sędziów i referendarzy w poszczególnych wydziałach, a reagując na identyfikowane potrzeby SR podejmował działania, stosownie do swoich uprawnień. W celu zachowania i zwiększenia obsady we wszystkich grupach zawodowych dokonywał przenoszenia osób zatrudnionych w SR (w tym: sędziów, referendarzy, asesorów i asystentów sędziiego) między wydziałami oraz ogłaszał konkursy na stanowisko asystenta sędziiego w okresie usprawiedliwionej nieobecności pracowników. Na koniec 2022 r. w porównaniu do końca 2017 r. wzrosła średniokresowa obsada sędziów i asesorów⁸⁵ w wydziałach I i II oraz spadło średnie obciążenie sędziów⁸⁶, ale nastąpił też wzrost spraw niezalatwionych⁸⁷. Natomiast w III Wydziale zmalała obsada średniokresowa⁸⁸, a w konsekwencji wzrosło obciążenie sędziów⁸⁹ oraz liczba niezalatwionych spraw⁹⁰.

Zgodnie z kompetencjami określonymi w pusp, Prezes Sądu nie miał wpływu na pozostawienie w Sądzie Rejonowym zwalnianych stanowisk, zwiększenie limitu etatów w grupach, czy decyzje delegujące sędziów, za które odpowiadał Minister Sprawiedliwości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

⁸⁵ W tym w I Wydziale Cywilnym wzrosła z 3,7 w 2018 r. do 5,1 w 2022 r., a w II Wydziale Karnym z 4,2 do 4,5.

⁸⁶ W tym w I Wydziale Cywilnym spadła z 794,7 do 417,3 spraw oraz w II Wydziale Karnym z 1 284,5 do 1 165,5 spraw.

⁸⁷ W tym I Wydziale Cywilnym wzrosła z 2 542 do 3 249 spraw, a w II Wydziale Karnym z 983 do 1 315 spraw.

⁸⁸ Z 2,5 do 2,1.

⁸⁹ Z 806,4 do 1 188,1 spraw.

⁹⁰ Z 4 484 do 7 578 spraw

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 30 listopada 2023 r.

Kontroler
Bartosz Pomykała
główny specjalista k.p.

-//-

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie
p.o. Dyrektor
Stanisław Jarosz
-//-

.....
podpis